

Szécsi Mária

**Szegények
bábája**

1928-1956

Szécsi Mária

Szegények bábája

**Egy bába emlékei
1928-1956**

© A szerző jogörökösei, 1998

ISBN 963 55 368 7

*„Szemben most is forró könnyek égnek,
mikor a múltra visszagondolok,
mert könny és vér ára a születésnek,
s minden újnak, mi tudjuk asszonyok!”*

(Várnai Zseni: Milliók szívében)

TARTALOM

Bába? Szülésznő?
Tehénvásár
Feddés
A bába és a belgyógyász
Kegyves hazugság
Cigányoknál
Babona
A jószág az első!
A torzszülött
Bába-rigmus nagygazdáéknál
Mentőautóban
A halál
Anya, bába, kocsis
Az orvosok is meghallgattak!
Ikrek napja
A nagy szerelem
A harcok alatt is szültek
Ágyúdörgésben
Bába az „intézetben”
Utószó
Függelék

Bába? Szülésznő?

Az, hogy bábának tanuljak, soha nem jutott volna eszembe, ha a férjem hirtelen halála nem jön közbe. 1927. március 15-én halt meg, és én ott maradtam – 5 éves kislányommal – egyedül, kenyérkereső nélkül. Férjem keresetéből szerényen, de megéltünk, félretenni viszont semmit nem tudtunk.

A községben, ahol laktunk, volt egy idős „bábanéni”, akivel sokat beszélgettem. Mondta, mennyire szereti ezt a foglalkozást. Mesélt a szülések levezetéséről, a szülőkkel való foglalkozásról, az így kialakult emberi kapcsolatokról. Egyre többet foglalkoztatott az a gondolat, hogy de jó lenne a bábaképzőbe elmenni, tanulni! Igen ám, de akkor még fizetni kellett a tanulásért, pénzem pedig nem volt.

Minden munkát elvállaltam, hogy a szükséges tandíjat megkeressem; voltam *marokszedő aratók mellett*, vállaltam *selyemhernyó-tenyésztést, sertéshizlalást*, közben pedig készültem a felvételi vizsgára.

1927 májusában volt a felvételi vizsga Szegeden, amit 80 jelentkezővel izgultam végig. 45 főt vettek fel és én is a felvettek közt voltam. Közölték velem, hogy 1927. szeptember 1-jén kezdődik a tanfolyam, akkor jelentkezünk Szegeden a *Fodor utca 9. szám* alatt. Elmondták, hogy a tanfolyam bentlakásos és 10 hónapig tart; a tandíjat fizetni kell; az ellátásért fizetni kell; a vizsgadíjat fizetni kell; ágyneműt vinnünk kell; egyenruháról magunknak kell gondoskodnunk; délelőtt a betegszobákat kell takarítani, ebédet felhordani, beteget kiszolgálni, délután oktatás, és este meg éjjel készülhetünk a másnapi órákra. Vállaltam én mindent, olyan boldog voltam, hogy felvettek. Siettem haza, hogy szeptemberig még minél több pénzt tudjak összegyűjteni a tanuláshoz.

Eleinte nagyon nehezen ment a tanulás, de mindig szorgalmasan készültem az órákra. Kitűnő feleleteim voltak, és a záróvizsgám is kitűnőre sikerült.

Mindössze *10 hónapos kiképzést kaptunk a bábaképzőben*. Ebben a 10 hónapban benne volt az elméleti és gyakorlati foglalkozás is. Természetes, hogy ez alatt a rövid idő alatt csak a legszükségesebb anatómiai ismereteket sajátíthattuk el. Még injekció beadására sem képeztek ki bennünket. Injekciót – abban az időben – csak orvos adhatott be. Pedig de nagy szükség lett volna néha erre a tudásra is, mikor orvos sehol nem volt elérhető.

Az iskola után önállóan, találékonyan, harcképesnek lenni az élet persze megtanított.

A megszerzett oklevéllel boldogan utaztam haza, ahol csak magánbábaként kezdhettem meg a működésem, mivel ott már kinevezett községi szülésznő dolgozott. Egy szülés levezetéséért – mint magánbába – 12 pengőt kérhettem volna, de kevés volt az a család, aki ennyit tudott volna fizetni; inkább hívták a községi szülésznőt, aki díjtalanul volt köteles levezetni a szüléseket. Nagyon nehezen éltem, ruhaneműket, ágyneműket adogattam el, hogy ennyivalót tudjak venni.

1929-ben meghallottam, hogy a szomszéd községben községi bába állásra írtak ki pályázatot. Én is beadtam a pályázati kérelmemet a községhez, amit a segédjegyző vett át. Mondta, hogy az újságban majd közlik, kit választottak meg.

Nagyon szerettem volna elnyerni ezt az állást, mert egy községi bábának havi 50 pengő volt a fizetése, és az már legalább egy létminimumot biztosított volna. Izgatottan vártam az eredményhirdetést, és megdöbbenve olvastam az újságban, hogy nagyon messziről kellett bábát hozzanak, mert itt a közelben senki nem pályázta meg az állást!

Másnap a község házában a főjegyzőnél érdeklődtem, hogy mi lett az én kérvényemmel? Azonnal kérdőre vonta a segédjegyzőt, aki azzal védekezett, hogy a kérvényt a fiókjában felejtette. A részletekre nem nagyon emlékszem, de mivel a segédjegyző rovásán már több hasonló dolog is volt, szigorú megrovást kapott, és büntetésből fizetnie kellett volna nekem havi 50 pengőt addig, amíg egy újabb pályázatot nem írnak ki. Persze a segédjegyző eljött a lakásomra és kért, hogy ő családos ember, nem tud miből fizetni, stb., stb., szóval ne tartsak igényt a pénzre. Bár nekem is komoly anyagi gondjaim voltak, de mondtam neki, máskor ne csináljon ilyeneket, de nekem nem kell, hogy fizessen.

Újabb pályázatot írtak ki, és ezen már szerepelt az én kérvényem is, s a rólam kapott információk alapján egyhangúlag engem választottak meg községi bábának.

Ehhez a községhez egy nagy tanyai körzet is tartozott. Fizetésemért teljesen *díjtalanul kellett a szegények szülését levezetnem* és szülés után pedig 8 napon keresztül mindennap kijárni, az anyát lekezelni, az újszülöttet pedig megfürdetni.

Abban az időben nagyon sokan voltak a szegények, s *a szegények mindég szültek*. Annyi szegény szülőnő mellett már nem volt időm magánpraxist folytatni, bár engedélyem továbbra is volt rá. Éppen ezért hosszú évek teltek el addig, amíg egy kerékpárt tudtam magamnak venni. Pedig egy kerékpárt de sokat jelentett a mi pályánkon!

28 év alatt több ezer szülést vezettem le. Ezekből az emlékeimből szeretnék néhányat feleleveníteni, melyek hű képet adnak arról az időről, amikor még a sok hozzám hasonló bábának rendkívül primitív körülmények között kellett harcolnia egy-egy élet megmentéséért.

Kórházak, szülőotthonok a húszas években még csak városokban voltak. Orvos is legfeljebb csak egy-egy községbe jutott. Ha például a tanyán egy komplikált szülésnél orvosra volt szükségünk, a községi orvosért kellett menni. De abban az időben telefon vagy autó még kevés helyen volt. A legjobb esetben volt a lovas kocsi, ha egyáltalán volt! Legtöbbször azonban gyalog mentek az orvosért. S akkor, amikor minden perc késés tragikus következményekkel járhatott egy szülésnél, sokszor órákat kellett gyalogolni valakinek, hogy a bába segélykérő üzenete eljusson az orvoshoz. Ha az orvos véletlenül nem volt kint betegnél, hanem otthon volt, akkor jött ahogy tudott, gyalog, lovas kocsin, lóháton, biciklin. Persze, ha jött is, ő nem szülésorvos volt. De mégiscsak orvos volt! S milyen megnyugtató volt, ha volt. De nagyon ritkán volt, s ilyenkor csak a bába ügyességén, találékonyságán, s egy kis szerencsén múlt a szülőnő vagy az újszülött élete.

25 évig voltam községi bába, s csak az utolsó három évre mentem szülőotthonba dolgozni. Ez összesen 28 év. Mennyi izgalom, mennyi szenvedés és mennyi öröm! Olyan jó érzés, hogy ha elutazom valahová a több ezer szülőnőből még ma is felismer egy-egy asszony, s utánam kiabál: „bába néni! Hol tetszik erre járni, nem tetszik megismerni?” – s kezdi mesélni szülésének emlékezetes pillanatait.

Szerettem a hivatásom. Mindég az volt a vágyam, hogy a kislányom is kövessen ezen a pályán. Mennyi tapasztalatomat tudtam volna átadni neki! De ez a kívánságom nem teljesül. Nem vonzotta az egészségügyi pálya. Na majd a kis unokám! – nyugtattam magam. Fiú lett! Tehát „bábanéni” már nem lehet belőle. Az egészségügyi pályát azért még választhatta volna. De ő is más pályára ment.

Tehénvásár

A tanyákon az élet megmentése bizony sokszor a bába ügyességén és rendkívüli találékonyságán is múlt.

Egyik alkalommal – mikor már éppen lefekvéshez készülődtem – zörgettek az ablakon. Kinézek, s látom; egy negyven év körüli férfi áll kint az utcán, mögötte lovas kocsi.

– Bába néni! – kiabál be – látogassa már meg a feleségemet, valami baja van! Nem jól érzi magát. Tudja kisbabát várunk, de a szülésnek még nincs itt az ideje, még jó két hét van hátra.

Gyorsan felöltöztem, fogtam a mindég készenlétben tartott bábatáskámat és indultam. Szálltam volna fel a kocsira, de az ember nem enged.

– Ne tessék haragudni, de nekem sürgősen a szomszéd faluba kell mennem, tessék már gyalog elmenni hozzánk!

– Hol laknak maguk? – kérdeztem rosszat sejtve.

– Itt a Z. tanyán – mutatott az ember valahová a sötétbe.

– De hiszen az több kilométer ide! – ijedtem meg, de mire körülnéztem, az ember már a lovak közé vágott és elhajtott, mint aki jól végezte dolgát. Az ő lelkiismerete tiszta, az asszony nem marad egyedül, ő szól a községi bábának.

Mit tehettem, gondolkodásra ilyenkor nincs idő, hiszen egy élet megmentése percnyi késésen is múlhat, elindultam egyedül gyalog.

Jó későn volt már, mire a Z. tanyába értem. Az asszony egy nyolcéves kisfiúval volt otthon. Megvizsgáltam, s megállapítottam, hogy itt bizony elérkezett a szülés ideje. Bár semmiféle rendellenességet nem tapasztaltam, azért kissé mégis idegesített, hogy sehol egy ember nincs a közelben. Mit csinálók, ha véletlenül segítségre lesz szükség.

Közben egyre csak faggattam az asszonyt, hogy mi lehetett az a rendkívüli fontos dolog, ami miatt a férje itt hagyta, s még engem sem tudott kihozni? Hogy engedhette el, mikor tudta, hogy ezek bizony már szülőfájások! Nehezen tudtam csak kiszedni szegény asszonyból, hogy bizony az a sürgős dolog egy rendkívül jónak ígérkező *tehénvásárlás!* Nem akartam a beteget ijesztgetni, hogy ez nagy felelőtlenség volt a férj részéről, mert mit fogunk csinálni, ha valami komplikáció jön közbe, de alig vártam, hogy túl legyünk a szülésen!

Közben a kisfiút kiküldtem a konyhába, hogy próbáljon ott valahol lefeküdni, mert nem maradhat a szobában. Szó nélkül engedelmeskedett, látszott rajta, hogy már alig tudja nyitva tartani a szemét, olyan álmos.

Mind sűrűbben jöttek a szülőfájások, s éjfélre megszületett egy szép, szőke hajú, pufók kislány. Szülés után viszont a lepény csak nehezen akart leválni. Megvizsgáltam tüzetesen, s láttam ám, hogy bizony egy kis része visszamaradt, s emiatt az anya elkezdett vérezni.

Ilyenkor – mert jaj, de megtanították nekünk az iskolában! – azonnal orvost kell hívni. Na persze azt már nem tanították, hogy mit csináljunk akkor, ha éjjel egyedül vagyunk egy tanyán, orvos nincs a közelben, nincs kit és kiért küldeni! A legközelebbi emberlakta hely néhány kilométerre van innen, egy tüdőszanatórium. Hát ott is orvosok vannak, gondoltam magamban, de kivel küldjek oda valami értesítést. A beteget nem hagyhatom itt, tehát én nem mehetek. Nagyon sokat nem gondolkozhattam, mert szegény asszony egyre jobban vérezett. Benyitok a konyhába, hátha megjött már a férj, de sehol senki! S akkor az egyik sarokban

meglátom a kisfiút, két széket összetolt, s azon aludt. Képtelennek találtam magam is az ötletem, de más megoldás nem volt: felköltöttem, s mikor láttam, hogy kezd már kimenni az álom a szeméből, így szóltam hozzá:

– Kisfiam, édesanyád nagyon rosszul van, azonnal orvost kell hívni. Apukád nincs idehaza, így neked kell elmenne! Te már nagy, erős, bátor kisfiú vagy, tőled függ, tudunk-e segíteni édesanyádon. Míg felöltözöl én írok egy levelet, azt elviszed a tüdőszanatóriumba, és nem jössz el addig onnan, amíg egy doktor bácsi nem jön veled. Igaz, hogy sötét van, a szanatórium elég messzire van, de majd csak találkozol az úton valakivel, s akkor mondd el neki hová mész, és kérd meg, kísérjen el. Ne félj, biztosan találkozol valakivel – biztattam, bátorítottam szegényt.

Láttam, érti amit mondok, nem szólt semmit, csak gyorsan felrántotta a kis csizmáját, kabátot kapott és vitte a levelet.

Idegtépő óra következett. Addig minden tudásomat előszedve igyekeztem a vérzést csillapítani.

Végre megjelent az ajtóban a kisfiú, és vele egy fiatal orvos. Az orvos kissé méltatlankodva lépett be a szobába, hogy hogyan lehetett egy bábának ilyen ötlete, szüléshez *tüdőszakorvost* hívni, de mikor elmondtam neki, hogy a legközelebbi emberlakta hely a tüdőszanatórium volt, hogy a községi orvos messze bent lakik a községben, hogy nincs itt senki, aki érte menjen, az asszony erősen vérzik, a férj tehenet vásárol, s most már biztosan issza az áldomást! – más megoldásom nem maradt, mint a kisfiú és a tüdőszanatórium, akkor belátta, hogy ennél találékonyabban nem oldhattam volna meg a helyzetet.

Adott a betegnek egy injekciót, ami kissé csillapította a vérzést. Közben a szanatóriumban már intézkedtek, lovaskocsit küldtek, hogy az asszonyt kórházba tudjuk vitetni.

Jó tíz nap múlva kocsi állt meg a házunk előtt. Vitte a férj haza a kórházból a feleségét, és benéztek, hogy megköszönjék fáradozásaimat. Kissé szégyenlősen bújt az ember a felesége mögé, amikor mondtam neki, hogy az a tehénvásár majdnem a felesége életébe került.

Feddés

Mindig féltem, mikor távoli, magányos tanyákra hívtak ki szüléshez, hiszen ha valami komplikáció volt, szinte a leghetlenebb körülmények között tudtam csak orvost hívni. A mi községünkben még nem is volt községi orvos, mindég a szomszéd községbe kellett küldenem érte. Hány keserves órát kellett átvirrasztanom egy-egy tanyán, orvosra várva, minden tudásomat, leleményességemet előszedve, hogy sikerüljön az élet megmentése! Arra már gondolni sem szerettem, mit csinállok akkor, ha a beteget kórházba kell szállítani?

Egyik este is jöttek, hogy azonnal menjek szüléshez. „Nem gyalog megyünk, hanem lóréval” – nyugtatott meg az ember (*lóré*: keskeny vágányon közlekedő, lóvontatású vasúti kocsi). Mikor meghallottam, hová visznek, eléggé megijedtem, mert tudtam, hogy az a tanya nagyon messzire van. Oda aztán nem tudok majd hamar orvost hívatni, ha véletlenül szükség lesz rá.

Mondtam az embernek, hogy elég rosszul tette, hogy – ha már egyszer lóréval jött be a községbe – nem hozta magával a feleségét! Innen egyenesen bevittük volna a kórházba, és ott szült volna meg. Mire mi oda a tanyára kiérünk, már elég későn lesz, s mit csinálunk ott éjjel, ha orvosra lesz szükségünk?

Még a férfi kezdett el méltatlankodni! Hogy gondolom én azt, hogy az ő felesége kórházban szüljön, annyi időre nem hagyhatja egyedül a gyerekeket, meg a tanyát! Azért vagyok én a községi szülésznő, hogy menjek ha hívnak! De nyugodjak meg, nem lesz ott semmi baj, hiszen a feleségének ez már a hatodik szülése. Eddig mind az ötöt szépen, simán megszülte, soha nem kellett még orvos. Siessünk csak, mert már nagyon rosszul van az asszony.

Elindultunk. Sehogy sem tudtam azonban az úton megnyugodni. Éreztem, hogy valami nem lesz rendben. A lóréig gyalog mentünk, majd körülbelül egy órát a lóréval, akkor ki kellett szállnunk, mert sin már nem volt tovább, és újból gyalog, keresztül egy erdőn. Azon túl volt a tanya. Jó sötét volt már, az ember ment elől, én meg botorkáltam utána az ismeretlen erdei úton.

Amikor végre megérkeztünk a tanyába, a gyerekek már aludtak, a szülőnő meg fent sétálgatott a szobában. Rászólok, hogy mit sétálgat itt, miért nem fekszik le, hát nincsenek fájásai? Vagy talán még a szülés ideje sincs itt, csak engem ijesztgetett a férje, hogy siessék. De igen, nagy fájásai vannak már, mondja az asszony, de ő bizony soha nem szokott lefeküdni, csak az utolsó pillanatban. Amíg bemosakodtam, figyeltem a beteget, de egyáltalán nem vettem észre, hogy fájásai lettek volna.

Mondtam az asszonynak, feküdjön le, meg akarom vizsgálni. „Itt valami nem tetszik nekem” gondoltam, de az asszony nem akarta engedni, hogy megvizsgáljam. Ő bizony a többi gyereket is úgy szülte meg, hogy csak az utolsó percben feküdt le, és közben senki sem vizsgálgatta... Hosszú rábeszélés után végre sikerült ágyba fektetnem, de alighogy lefeküdt, egy éleset sikított, majd jajgatni kezdett. Ez az éles sikítás és azt követően a jajgatás – ennél a szülőnőnél – teljesen érthetetlen volt, hiszen eddig minden fájását szó nélkül tűrte. Annyira tudta türtöztetni magát, hogy még én sem vettem eddig észre, mikor voltak nála a fájások. Kérdeztem, mi történt, mit érez, mi a baj, de még csak válaszolni sem tudott a kérdésemre, annyira jajgatott.

Az iskolában tanultuk, hogy méhrepedéses eseten hirtelen éles fájdalom lép fel, de az én működésem alatt ilyen esete még nem fordult elő. A magzat szívhangja, az anya pulzusa rendben volt.

Kimentem a konyhába, szoltam a férjének, hogy azonnal kerítsen egy lovaskocsit, mert a feleségét a kórházba kell szállítani. Valószínűleg sürgős műtétre lesz szükség. Az ember nem fogta fel hirtelen a helyzet komolyságát, és kijelentette, hogy nincs az az emberfia, aki itt reggelig kocsit tud szerezni! „Márpedig itt varrni nem lehet, akármilyen éjszaka is van, menjen gyorsan a legközelebbi tanyára, ahol tudja, hogy van kocsi, és kérje el! De nagyon siessen, mert minden perc késés végzetes lehet!” Nagy nehezen megértette, hogy itt komolyra fordult a helyzet és elindult, én meg siettem vissza a beteghez.

Kint persze sötét volt, az eső is megeredt, ragadt a csizma a sárba. Csak nehezen tudta az ember felverni álmából a legközelebbi tanyasi gazdát. Volt annak kocsija is meg lova is, csak éppen nem volt hajlandó eljönni. Mikor ez a szerencsétlen ember könyörgésre fogta a szót, hogy a felesége élete van veszélyben, akkor kijelentette, hogy a lovakat, meg a kocsit odaadja, ott vannak az istállóban, fogja be őket és vigye el, de ő nem tud felkelni. Egész nap szántott, úgy ki van merülve, a dereka is megrándult, mozdulni sem tud. Igaz, a lovak is agyonhajszoltak, de mit csináljon, ha már ilyen nagy a baj.

Örült az ember, bár még életében nem volt se lova se kocsija, kiment az istállóba, és befogott. Persze nem nagyon értett hozzá, így rosszul állította össze a lovakat, amelyiket jobbról kellett volna azt bal felől fogta be és fordítva. Így aztán persze végképp nem értette, miért nem tudja hajtani őket. A lovak csak akkor mentek, ha mellettük haladt és vezette őket.

Eltelt egy jó óra, mire megérkeztek. Örültem, mikor meghallottam a kocsizörgést. Gyorsan hordtunk ki párnákat, dunyhát, jó fekhelyet csináltunk a kocsiban. Közben azon kezdtem gondolkodni, hogyan tesszük fel ezt a jól megtermett terhes asszonyt, aki most már mozdulni sem tudott a fájdalmaktól, sőt ha csak hozzáértem, már akkor is sikítózni kezdett.

Ketten a férjével próbálgattuk megemelni, de sehogy sem boldogultunk. Ahogy fel akartuk emelni, sírva könyörgött az asszony, hogy hagyjuk itt meghalni, de ha megmozdítjuk, olyan fájdalmai vannak, hogy nem bírja ki. Ha eddig kételyeim is lettek volna a méhrepedést illetően, ezek után az éles fájdalmak után már biztos voltam benne. Tudniillik, ahol megrepedt a méh, oda a magzat valamelyik testrésze beszorult, ezáltal mozgáskor a seb továbbrepedt, s ez okozott olyan rettenetes fájdalmakat.

Kihívtam a férjet a konyhába, és mondtam neki, itt nincs vesztegetni való időnk, tudom, hogy nagy fájdalommal fog járni a feleségének, de bárhogy jajgat is, majd szegény asszony, óvatosan, de határozottan fogjuk meg, emeljük fel és vigyük ki a kocsira. Kissé kételkedtem a saját fizikai erőmben, de bíztam benne, hogy nem fogom elejteni az asszonyt.

Nem lehet leírni azokat a kínokat, amit mindhárman kiálltunk, amíg sikerült a kocsig elcipelnünk a beteget. Aztán következett a másik nehézség. Az ember megint nem tudta hajtani a lovakat, mivel nem voltak jól befogva. (Persze, erre csak utólag jött rá, akkor még nem tudta, miért nem mennek a lovak.) Kénytelen volt megint leszállni a kocsiról, és a lovak mellett haladva vezetni őket.

Újból megtettük azt a hosszú utat az erdön keresztül a sűrű fák között, vaksötétben keresve a helyes irányt. Én a beteg mellett ültem, figyeltem az asszony pulzusát, meghallgattam a magzat szívhangját. Még mindig mindkettőt rendben találtam, s ez egy kicsit megnyugtató. Így értünk el lépésben haladva a lóréig.

Itt aztán folytatódott a tortúra. Felköltöttük a lórést, megvártuk, míg felöltözik, befogja a lovakat a lórébe, s aztán szegény asszonyt újból megemeltük és áttettük a lóréba. Itt legalább már hárman voltunk az átrakáshoz, nekünk tehát valamivel könnyebb volt, de a szegény asszony kínjain nem tudtunk segíteni. Végre beértünk a községre. Nem itt volt a kórház, de itt már volt postahivatal, s ott volt telefon is. Ide már ki lehetett a mentőket hívni a városból.

Éjjel volt, a posta természetesen zárva, így még el kellett menni a postamester lakására, megvárni míg ideér, amíg kapcsolnak, szóval csupa idegtépő dolog.

Elég hamar megjött a mentőautó, s így gyorsan beértünk a kórházba. Ott a szülészetén egy kis fiatal kezdő madám volt az ügyeletes. Mondtam neki mindjárt, hogy méhrepedés gyanújával hoztuk be a beteget, de szeretnék én is az ügyeletes orvossal beszélni. De a madám egyre csak tessékelt kifele, hogy ne is közelítsek hozzá, mert nem vagyok steril. Majd megtudja a doktor úr, hogy mi a baja a betegnek, én menjek csak nyugodtan haza. Hát ahogy úgy végignéztem magamon, valóban nem voltam steril! Abban a zuhogó esőben csupa csatakosan, sárosan, ahogy egyik kocsiból a másikba cipeltük át a beteget, bizony még csak egészségügyi dolgozó látszatát sem keltettem, nemhogy bábáét.

Az asszony férjét hazaküldtem, hogy a kisgyerekek ne legyenek otthon egyedül, én meg leültem a folyosón, és vártam, hátha kijön az ügyeletes orvos. Hiába vártam, csak nem jött, ezért bekopogtam, hogy megtörtént-e már a vizsgálat; végül engem is csak érdekel az eredmény. De a kismadám közölte velem, hogy szó sincs itt méhrepedésről, itt korai lepényleválás áll fenn. Én csak nem hagytam magam, hiszen eddig én voltam a beteggel, én tapasztaltam a tüneteket, itt méhrepedés gyanúja áll fenn. A vitára kijött az ügyeletes orvos is, és mondta, hogy várjak egy kicsit, telefonál a tanár úrért, majd az is megvizsgálja a beteget.

Jött is a tanár úr rövidesen, s ahogy megvizsgálta az asszonyt, azonnali műtétet rendelt el. Hátha még meg lehet a magzatot is menteni, mert a szívhangok még mindég kielégítőek voltak.

Bármilyen fáradt is voltam, megvártam a műtét végét. Reggel volt, mire bemehettem a tanár úrhoz, aki közölte velem, hogy sajnos a magzat műtét közben meghalt, az anyának viszont nincs semmi baja. Valóban méhrepedés volt, jól sejtettem, de mivel a méh alsó szakasza repedt meg, a magzat feje oda beszorult, s így szinte tamponált, ezért nem keletkezett belső vérzés.

Szomorúan, fáradtan mentem haza, bántott, hogy ennyi tortúra, ennyi szenvedés után – bár az anya életét sikerült megmenteni – a magzat mégsem maradt életben.

Egy kívánságom volt csak, végre lefeküdni, aludni, és nem gondolni semmire. De már messziről láttam, hogy valaki áll az ajtónkban. Ahogy közeledtem, egy férfi sietett elém. „De jó, hogy tetszik jönni bába néni, a feleségem már nagyon rosszul van, megkezdődtek a szülési fájások, tessék velem jönni! Itt lakunk a közelben.”

Két hét múlva hivatott a tisztiorvos. Levelet kapott a kórházból, hogy feddje meg a községi bábát a beteg késői kórházba szállítása miatt. Mi már régen együtt dolgoztunk a tisztiorvossal, ismerte jól a munkámat, de a területemet is. Ismerte a távoli tanyákat, ahol nincs szomszéd a közelben, ismerte a szegényeket, akik nem rendelkeznek lóval, kocsival, ismerte a betegszállítás sokszor reménytelen helyzetét a tanyákról. Nem szólt az nekem egy szót sem, csak megmutatta a levelet, sóhajtott egyet, hogy de jó lenne nekünk is egy jól felszerelt steril kórházban dolgozni, majd összetépte a levelet és eldobta.

A bába és a belgyógyász

A húszas években még nagyon kevés faluban, községben volt orvos. Nekem is mindig a szomszéd községből kellett áthívnom, ha egy-egy szülésnél orvosra volt szükség. Amikor meghallottam, hogy a mi községünkben is készül egy fiatal orvos letelepedni, nagyon megörültem. Igaz, hogy nem szülészorvos, hanem belgyógyász szakorvos, de községi orvos lesz, így ha szülésekhez hívom, oda is jönni fog.

Hamarosan hívtam is. Egyik szülésnél kisebb gátrepedés keletkezett, azt kellett bevarrni; máskor injekciót kellett beadni, és mindig készségesen jött. Úgy nézett ki, hogy jól tudunk majd együtt dolgozni.

Már jó fél éve dolgoztunk együtt, mikor egy este ismét szüléshez hívtak. Megvizsgáltam az asszonyt, s mindjárt megállapítottam, hogy a magzat harántfekvéses. Szívhangokat azonban nem észleltem. Gyanús volt nekem a dolog, s kérdeztem a beteget, mikor érezte a magzatot utoljára mozogni? „Van annak már egy hete is”, mondta. Sejtettem, hogy elhalt magzatról van szó. Közben a beteg tovább panaszkodott, hogy nem tudja mi van vele, mert ha oldalra fekszik, akkor arra zuhan a terhe, ha meg megfordul, akkor a másik oldalra zuhan. Egy először szülő nőről volt szó.

Azonnal küldtem az orvosért. Szerencsére otthon volt és hamarosan jött is. Megvizsgálta a fiatalasszonyt ő is, és megállapította, hogy a magzat elhalt. Most mit csináljunk? Kórház nincs a közelben, a szülőfájások egyre sűrűsödtek, szállítóeszköz szerzése sok időt vesz igénybe, de a beteg szállítása ezen a rossz földesúton, lovaskocsival végzetes lehet! Félrehívott a doktor úr, és azt mondta, „nincs más megoldás, ezt a műtétet nekünk kell itt elvégeznünk!” megpróbálja lábra fordítani a magzatot, és úgy kihúzni. A magzaton már úgysem tudunk segíteni, de az anyát meg kell mentenünk!

A szülőnőt harántágyra fektettük, mindketten bemosakodtunk, s a fiatal orvos megkezdte a műtétet. Már elég hosszú ideje küszködött, de semmi eredmény nem volt. Súgva megkérdeztem, mi baj van? Nem tudja, mi lehet, de bárhová nyúl, sehol nem találja a magzatot! Odasúgtam neki, engedje meg, majd én megpróbálom. Nekem már azért mégis csak nagyobb gyakorlatom van, mint neki, gondoltam. Gyorsan át is adta a helyét. Beavatkozásnál mindjárt észleltem, hogy a magzataburok még nem repedt meg, de a fájások alatt megfeszült; ezért nem lehetett a magzatot tapintani. Mivel a méhszáj már kitágult, megrepesztettem a magzataburkot, s így könnyen elértem a magzat lábát. Lassan húztam kifelé. Mikor láttam, hogy szépen halad, odaadtam a doktor úrnak, hogy folytassa, ment is most már minden rendben, de mikor a magzat feje következett volna, az elakadt. Megint nem boldogult szegény doktor úr, most már ő szólt, hogy próbáljam meg én. A törzs felemelésével lassan kiségittem a fejet is, míg végre megszületett a halott magzat. Mindketten megkönnyebbülten sóhajtottunk fel.

Mivel a lepény leválása után a méh elég renyhén húzódott össze, a doktor úr injekciót adott a betegnek, s így rendben összehúzódott a méh is. Egy hétig mindketten azon izgultunk, hogy be ne lázasodjon a beteg. Még ma is hitetlenül gondolok vissza arra, hogy egy ilyen komplikált beavatkozás után végig teljesen lázmentes volt az asszony.

Még egy hét sem múlt el ettől az izgalmas beavatkozástól, mikor felkeresett lakásomon a doktor úr és kért, hogy adjak tanácsot neki, mert bajban van.

„Tegnap délután szüléshez hívtak” – mondta. „Egy jómódú először szülő nőről volt szó. Elkényeztetett, egyetlen gyermeke a szülőknek, és a család úgy döntött, hogy a szüléshez nem hívnak bábát, van nekik elég pénzüik, meg tudnak ők egy orvost is fizetni. Úgy gondolták, ha orvos vezeti a szülést, mégis csak kevesebbet kell a betegnek szenvedni.”

A doktor úr először meglepődött, hogy bába nélkül kell a szülést levezesse, de azért elment. Mivel elsőszülő nőről volt szó, bizony jól elhúzódott a szülés, délutántól másnap reggelig. Eleinte csak a szülőnő türelmetlenkedett a hosszú vajúadás miatt, de később már a nagymama is. Elkezdtek szemrehányást tenni az orvosnak, hogy miért nem segít a lányukon, megfizetik ők azt. Direkt azért nem hívtak bábát, mert azt hitték, orvossal majd pillanatok alatt megszül a baba.

Szegény doktor úr persze próbálta őket nyugtatni, hogy szépen halad a szülés, nincs semmi baj, csak lassan tágul a méhszáj, s ezért húzódik sokáig. De a hozzátartozók ezt nem értették meg, ők csodát vártak az orvostól.

Reggelre, mikor már teljesen kimerültek mindnyájan, megszületett a baba. Mivel elég nagy gyerek volt, így lett egy kis gátrepedés is, ezt bevarrta a doktor és teljesen kimerülve a sok átélt izgalomtól, hazament és lefeküdt aludni.

Estefelé elment meglátogatni a beteget, hogy nincs-e valami baj, nem-e lázas? Ahogy vizsgálja és megtapintja a beteg hasát, érzi, hogy a méhfenék teljesen fent van a bordák alatt. Az asszony meg egyre panaszkodott, hogy nagy fájdalmai vannak. Teljesen tanácstalan volt, hogy mi lehet ez, ezért sietett el hozzám.

– Bába néni, mondjon már valamit, mi lehet itt a baj, miért olyan nagy a méh? Csak nincs ott még egy gyerek? – kérdezte ijedten, rámnézve.

Miután részletesen meghallgattam mit tapasztalt, már sejtettem mi lehet ott a baj. – Megkérdezte doktor úr, mikor volt utoljára vizelete a szülőnőnek? – kérdeztem. Hát ő bizony azt nem kérdezte. – Na – mondom, akkor itt lesz a baj! (Tudniillik a hosszantartó szüléseknél a húgycső megduzzad, bedagad és a vizelet nem indul meg. Ilyenkor meg kell a beteget katéterezni, mert tele van a húgyhólyag és ez nyomja fel a méhet.) – Tudja mit, doktor úr, most már ne is menjen haza, adok én egy kifőzött katétert, és siessen, katéterezze meg a beteget! Meglátja, mindjárt jobban lesz!

Egy óra múlva jött vissza az orvos. Már messziről láttam a mosolyt az arcán. „Képzlje el bába néni, ahogy megkatétereztem a beteget, legalább két liter vizelet kijött belőle, a méhfenék pedig ökölnyi nagyságúra visszahúzódott a helyére. A beteg fájdalmai teljesen megszűntek. Na én ennél a szülésnél megfogadtam, hogy egyedül többet nem megyek! Hívják csak ki előbb a bábát, és ha valami rendellenesség van, majd a bába kihívja az orvost!” – mondta.

Hosszú évekig dolgoztunk együtt ezzel a fiatal orvossal, s mindég kikérte a véleményemet egy-egy beavatkozás előtt.

Később hallottam, hogy annyira megkedvelte a szülészetet, hogy rendszeresen bejárt a városi kórház szülészetre gyakorolni. Azóta híres, kiváló szülészorvos lett belőle.

Kegyес hazugság

A sok nehéz óra mellett – amit egy-egy szülésnél végigéltem – rengeteg vidám esetem is volt, amelyekre még ma is mosolyogva emlékszem vissza. Egyszer is sírva szaladt egy néni hozzám, s már az ajtóban kiabált:

– Bába néni! Jöjjön gyorsan, nagyon rosszul van a kislányom. Segítsen rajta! Nem tudjuk mi baja van, de rettenetes fájdalmai vannak!

– Mi baja a lányának, nénikém – kérdeztem – hiszen tudja, hogy én bába vagyok, nem orvos, engem csak szülésekhez szoktak hívni.

A nénike azonban csak siettetett, hogy készüljek már, persze babát is várnak a fiatalok, de a szülésnek még nincs itt az ideje, mert még csak hét hónapja volt az esküvőjük. Mondta ő a lányának, hogy orvosért szalad, ha már ennyire rosszul van, de az azt mondta neki, nem kell az orvos, neki csak a „bábanéniben” van bizalma.

Mindjárt gyanús volt nekem ez a csak bennem való bizalom, hát sietve felöltöztem, fogtam a bábátáskámat és indultam a néni után. Ahogy beértünk a házba, már a gangon hallottam a jajgatását a fiatalasszonynak. A jajgatás hangszínéből mindjárt tudtam, hogy ezek már szülő-fájások, de nem szóltam semmit a mellettem kétségbeesetten topogó néninek.

Megörült az asszonyka mikor meglátott, s intett, hogy küldjem ki a mamát a szobából. Mikor egyedül maradtunk, megvizsgáltam a beteget, s megállapítottam, hogy nemsokára itt lesz a baba.

– Jaj az még nem lehet – jajgatott még jobban az asszonyka, mikor közöltem vele, hogy rövidesen anya lesz – hiszen még csak hét hónapja volt az esküvő, pedig úgy siettek már az esküvővel, mi lesz itt, ha megtudja a mama és a szomszédok, hogy előbb jön a gyerek. Segítsek rajta, találjak már ki valamit.

Kimentem a konyhába, s kértem a nagymamát, gyorsan készítsen nekem meleg vizet a fürdetéshez, mert nemsokára megérkezik az unoka. Nincs semmi baja a lányának, csak megkezdődött a szülés.

– Azt nem lehet! – kiabált a nagymama. – Annak még nincs itt az ideje, mert még csak hét hónapja volt az esküvő!

– Igaza van nénikém, tényleg nincs még itt az ideje – mondtam nyugtatólag – de tudja, ez a baba koraszülött lesz.

Erre nagyon megijedt a néni, mi lesz velük, kórházba kell vitetni a kicsit, egy koraszülöttet ők nem tudnak felnevelni. Nyugtattam, hogy még ráér siránkozni, inkább melegítse gyorsan nekem a vizet, majd meglátjuk, még mi lesz! Hiszen ma már vannak egész szép koraszülöttek is, sokszor olyan jól kifejlettek, hogy meg se lehet különböztetni a rendes időben érkezettektől.

A szobában meg a fiatalasszony még a fájdalmairól is elfeledkezett, felemelte a fejét a párnáról, s úgy figyelt ki, hogy hogyan sikerül a mamát megnyugtatnom.

Hamarosan meglett a baba. Szép, fejlett kisfiú volt. Mivel volt egy kis gátrepedés, üzentem a doktor úrért, de még mielőtt én tudtam volna vele beszélni, már az ajtóban elkapta a nagymama, és kérte, azonnal szállíttassa kórházba a kicsit, mert koraszülött lett.

– Koraszülött? – nézett rám kérdőleg a doktor úr, de én közben intettem neki, s odasúgtam, hogy másról van itt szó. Az orvos is hamar feltalálta magát, megnyugtatólag átkarolta a néni kezeit, és mondta neki, nem baj az, ha az első gyerek hét hónapra született is, a többi már biztosan kilenc hónapra fog születni.

Ebbe aztán belenyugodott a nagymama. Agyonbabusgatta a kis unokáját, mert ugye egy *koraszülöttre* azért mégiscsak jobban kell vigyázni!

Cigányoknál

Szüléshez hívtak a cigánysorra. Jól ismert itt már a legkisebb gyerek is, hiszen elég sűrűn látogatta a telepet a „gólya”. Ez a család, ahova hívtak, még putriban lakott. Amikor beléptem az ajtón, meglepetéssel tapasztaltam, hogy a szülőnő a földön szétszórt szalmán feküdt. Kiszóltam a férjnek, aki az ajtóban állt, hogy valami ágyat kellene szerezni, mert én így a földön nem tudom levezetni a szülést.

– Ó, csókolom a kezeit, nincs itt senkinek sem ágya, a földön alszik itt mindenki! – mondta.

– Így pedig nagy a fertőzésveszély! – mondtam az embernek. – Próbáljon valami lovaskocsit szerezni, és bevisszük az asszonyt a városba, a kórházba.

De az asszony élénken tiltakozott, szó sem lehet róla, ő ugyan nem megy a kórházba. A többi gyerek is itt született a földön, és semmi bajuk sem lett, ez is megszületik – rendben. De el ne menjek mellőle, mert már nagyon kívánczik ki a gyerek. Persze nem is lett volna már idő a kocskeresésre, mert olyan sűrűn jöttek a fájások a vajúdónál, hogy örülnöm kellett, hogy még egyáltalán be tudtam mosakodni a szülés levezetéséhez.

Kértem a férjet, hogy hozzon egy kis meleg vizet egy tiszta lavórban. Ez persze nem volt olyan egyszerű dolog. Jó idő beletelt, amíg valahonnan kerített egy lavór meleg vizet. A bábatáskámban mindig volt szappan, törülköző és fertőtlenítő, így azt használtam. Aztán lepedőért szalajtottam el az embert, hogy próbáljon valakitől kérni, amit a szalmára teríthetek a szülőnő alá, de ez teljesen reménytelen dolognak látszott. Vizet még csak tudott szerezni, de lepedőt azt már nem. Persze lepedő az nálam sem volt, így a törülközőmet terítettem az asszony alá, és arra fektettem.

Rövidesen megszületett a kicsi. Szép, kreolbőrű, pufók kisfiú lett. Sürgettem a kint bámészkodókat, hogy hozzanak már valami babaholmit, mert valamit csak rá kell adni erre a babára, de senki sem mozdult. Kérdeztem az asszonyt, hát mégis mit gondoltak, mibe öltöztetik a gyereket? Erre készségesen odaugrik a férje, hogy leveti az ingét, és csavarjam abba bele! Le is vetette gyorsan, de nem volt bátorságom elvenni, mert hogy több volt a lyuk rajta mint az anyag, az még csak hagyján, de a tisztasága is hagyott kívánnivalót maga után. Félttem a gyereket belecsavarni, ezért levettem magamról a fehér kötőmet, és abba takargattam bele a kicsit. Még egy hétig rendszeresen jártam ki hozzájuk mindennap, elég sokat izgultam, hogy nem kapnak-e valami fertőzést, de sem az anyának, sem a babának nem lett semmi baja.

A cigányoknál vezettem le életemben először és utoljára egy 13 éves kislánynál is szülést.

Nem kétséges, mások a cigányok erkölcsi normái, de aki az ő erkölcsi normáikat nem tartja be, az nagyon megbűnhődik.

Az egyik délután két fiatal cigányasszony kopogott be hozzám, és egymás szavába vágva kérték, hogy azonnal menjek velük az új házakhoz, mert a szomszédjuk kislánya rosszul van. Ezek már nem a putrisoron laktak. Kérdeztem, mi baja a kislánynak, miért nem orvost hívnak, ha beteg, hiszen tudják jól, hogy én bába vagyok.

– Hát ők nem tudják mi baja – válaszolták, de a kislány a földön fetreng, jajgat keservesen, próbálja az anyja nyugtatni, de nem bír vele. Mondták ők, hogy szaladnak az orvosért, de a kislány elkezdett kiabálni, hogy az orvost nem engedi magához, ő csak a „bábanéit” engedi a közelébe! Ez a kislány is jól ismert már engem.

Mikor elmondták, mi a panasza a kislánynak, megkérdeztem, hány éves, mondták, hogy 13 lesz már. Hát ilyen esetem eddig még nem volt, de kétségtelen, ezek szülési fájások lesznek a leírtak alapján. Közben felöltöztem, és elindultam a két asszonnal.

Ahogy kiértünk a község szélére az új cigánysorra, már messziről láttam, hogy nagy csoport álldogál egy ház előtt.

Benyitottam az ajtón, hát a kislány tényleg a földön feküdt, pedig itt már volt ágy is a szobában, jajgatott, tépte a haját, mindenkit káromkodva zavart ki, aki kérdezősködött, hogy mi baja van. Ahogy ránéztem, mindjárt láttam, hogy ez a kislány terhes. Nem szóltam az anyjának erről, aki kérdően nézett rám, hanem őt is kiküldtem a szobából, mondtam, hagyjanak magamra a gyerekekkel, meg akarom vizsgálni, és közben ne zavarjanak. Elég nagy harcot kellett vívnom, míg végre sikerült mindenkit az ajtón kívülre tessékelnem. Különösen a gyerek anyját volt nehéz kiküldenem.

Amikor végre egyedül maradtunk, mondtam a kislánynak, ne jajgasson már olyan kétségbeesetten, hiszen én azért jöttem, hogy segítsek rajta. Lehet, hogy a szülei előtt el tudta titkolni a dolgokat, de én előttem ne titkolóddzon. Mindent mondjon el őszintén. Én tudom, hogy ő terhes, majd egy szép kisbabát fog a világra hozni. Ez a megnyugtató hang kissé lecsillapította. Rám nézett, és még a fájdalmairól is megfeledkezett egy pillanatra, majd ijedten kérdezte: „Honnan tetszik tudni, hogy nekem kisbabám lesz, hiszen én ezt eddig senkinek nem mondtam el!”

Az igazat megvallva hirtelen nem is tudtam mit mondjak neki. Aztán valahogy úgy próbáltam megmagyarázni neki, hogy tudja jól, én vagyok a bába néni, itt mindenkin én szoktam segíteni, ha kisbabát vár. Most ő is kisbabát vár, így rajta is segíteni fogok. Ekkor hirtelen elkezdett zokogni, és elmesélte, hogy a sógora soha nem hagyott neki békét, állandóan futott utána, és egyszer, mikor a szülei nem voltak otthon, rázárta az ajtót. Ő kétségbeesve tiltakozott, kiabált, de nem volt senki a közelben, aki meghallotta volna, és kiszabadította volna. Ez után az eset után néhányszor rosszul érezte magát, sokat hányt is, s mikor az anyja kérdezte, mi baja van, azt mondta, hogy elrontotta a gyomrát. Akkor egyszer meg is jegyezte az anyja, hogy „ez a lány mostanában úgy hízik, nem csoda, hiszen annyit eszik, hogy azt már nem lehet győzni!” de ő nem mert szólni senkinek, mert félt, hogy kikap. Egyszer csak érezte, hogy valami megmozdult benne. Nagyon megijedt, s ettől kezdve került mindenkit. Legtöbbször csak a ház mögött szokott üldögélni egyedül, ahol senki nem látta. Állandóan kabátban járt, hogy ne lássák, mennyire hízik. Mindég attól félt, hogy kigombolódik a kabátja és meglátják, hogy mozog benne valami.

– De azt azért csak tudtad – mondtam neki –, hogy örökké így nem maradhat? Egyszer csak meg kell születnie annak a kisbabának!

Ő erre nem is gondolt, mindég csak attól félt, ha az anyja megtudja, agyonveri.

Elhatároztam, hogy beszélek az anyjával, hiszen elő kell készítenie a babaholmit is. Kimentem a ház elé, és a nagy csoportosulásból nagy nehezen kihalásztam a kislány anyját, félrehívtam és mondtam neki, mi a helyzet, hogy kezdjen készülődni az unoka fogadására!

Na erre aztán rámszabadult a pokol. Félre akart lökni az ajtóból, hogy bemenjen a szobába, s kirázza a kislányból az igazságot, de én erősen tartottam az ajtót. Erre elkezdett káromkodni, szidott engem is, hogy biztosan nem értek hozzá, hogy lehet egy kislánynak gyereke, és ugyan kitől lenne. Azt persze én bölcsen elhallgattam, hogy ki az apa, mert – gondoltam magamban – amíg én itt a szülést vezetem, ezek megölik itt egymást.

Erélyesen rászóltam, hogy ne káromkodjon itt, most nem az a legfontosabb, hogy ki a gyerek apja, hanem az, hogy segítsünk a kislánynon. Amikor végre a tudatáig hatolt, hogy itt tényleg szülni fog a lánya, akkor meg minden átkát a kislányra és az ismeretlen apára fogta. Újból rászóltam, hogy most ha elhallgat, megengedem, hogy bemenjen a szobába, de ha valami meggondolatlan dolgot követ el, elviszik és *börtönbe* zárják. Kértem, hozzon meleg vizet, és próbáljon valami babaholmit kérni a szomszédoktól, és ha megígéri, hogy most nem kezdi el faggatni a kislányt, jöjjön be. Van annak a gyereknek most úgylis épp elég baja, hiszen egyre sűrűbben jöttek a fájásai.

Végre elment az asszony babaholmikért, én meg bementem a beteghez, aki egy sarokba húzódva figyelt ki, hogy mi lesz a bejelentésem eredménye. Most már nyugodtan fogtam hozzá a szülés előkészületeihez (hogy végre sikerült lecsillapítanom a kislány anyját), mikor egyszer csak kivágódik az ajtó, s újabb káromkodás-zápor között berontott az asszony. Nem készit ő ugyan semmiféle babaholmit, neki nem kell ez a fattyú! Ha megszületik, úgylis megöli kiabálta, s rohant oda a lányához, felrántotta az ágyról, hogy azonnal mondja meg, ki a gyerek apja.

Kiszóltam a szomszédoknak, jöjjön már be valaki, s vigyék ki ezt a szerencsétlent innen, mert most már nagyon útban van. Itt a szülés ideje, nyugalomra van szükségünk! Csak addig csend legyen már, amíg megszül ez a szerencsétlen, aztán azonnal intézkedem, hogy vigyék őket el a menhelyre. Ha már ők biztonságban lesznek, majd elintézet az asszony a vejével a dolog erkölcsi részét, csak addig ne tudjon meg semmit, amíg a lányát be tudom a menhelyre vitetni.

Elég sok szenvedés után egy szép 230 dekás kislány született. Örült a fiatal anya, hogy megszűntek a fájdalmai, nem érdekelte őt már semmi tovább. Ekkor két szomszédasszony kíséretében beengedtem az anyját is, gondoltam, hátha meghatja ez az aranyos kis unoka.

Kissé lehiggadt már, de azért azonnal faggatni kezdte a lányát, hogy most mindjárt mondja meg neki, ki a gyerek apja! De a kislány csak befordult az ágyon a fal felé, összeszorította a száját és nem volt hajlandó válaszolni.

Újból kitéssékeltem őket a szobából, és kint megmagyaráztam neki, hogy néhány napig teljes nyugalomra van szüksége a betegnek, különben belázasodik. Nem szabad semmivel sem felizgatni. Ígérje meg, hogy három napig nem faggatja, aztán már nyugodtan kinyomozhatja az apát.

Kíváncsian mentem másnap reggel, nem történt-e valami tragédia, de minden rendben volt. Mesélte a kislány, hogy egy darabig még faggatta az anyja, de mikor látta, hogy nem válaszol, békén hagyta, csak magában káromkodott.

Sikerült elintéznem, hogy másnap már soron kívül szállították őket a menhelyre. Soha nem tudtam meg, mi lett a vő, azaz az apa büntetése.

Babona

Ha szüléshez hívtak, mindég örültem, ha a családtagok közül többen is voltak otthon, mert segíteni is tudtak, meg esetleg orvosért is volt kit küldenem. Azt azonban már nem szerettem, ha a szomszédasszonyok megtudták, hogy megkezdődött a szülés és odasereglettek. Mindenki jobban tudta, hogyan kell egy szülést levezetni úgy, hogy a baba minél előbb meglegyen.

Az egyik azt tanácsolta, fektessem hasra a szülönőt, mert annak idején vele is azt csinálták, és azonnal megszült, a másik szerint ültessem forró vízbe a vajúdót, s akkor pillanatok alatt megszületik a baba. Volt, aki azt javasolta, előbb az átkot üzzem el a szülönőről, mert amíg az átok rajta van, addig nem tud szülni.

Nagyon nehéz volt őket meggyőzőnöm arról, hogy csak azért nincs még meg a kicsi, mert nincs még itt az ideje a szülésnek. Nem mindenkinél van meg a baba 1-2 óra alatt, hiszen a szülés ideje nagyon sok mindentől függ.

Ezek a jótanácsot osztogató szomszédasszonyok aztán csak izgatták, idegesítették a szülönőt is, engem is, a beteg mindinkább elveszítette a türelmét és ez nagyon káros volt. Ilyenkor mindég arra gondoltam, mennyivel nyugodtabban lehet egy szülést levezetni kórházban vagy szülőotthonban, ahol ez a sok káros befolyás mind kiküszöbölhető.

De sokat is kellett küzdenünk nekünk községi bábáknak a babonák ellen, különösen ott, ahol a fiatalok együtt laktak a nagymamával! A nagyszülők még mindenben babonát láttak és ha valaki beteg volt, szívesebben hívták a javasasszonyt, mint az orvost.

Az egyik családhoz már hetedik napja jártam ki a szülés után, s mondtam nekik, hogy másnap még kijövök, de mivel mindketten egészségesek és már az édesanya is meg tudja fürdetni a kicsijét, többet nem jövök. Ekkor félrehívott a nagymama, s odasúgta, hogy baj van, mert tegnap megverték a babát szemmel. Volt itt látogatóban egy asszony náluk, aki arról híres, hogy tud szemmel verni. A gyerek egész éjjel sírt, nem aludt egy szemet sem. Mondtam, ne tessenek már ilyeneket mondani! Ha sírt a baba, azért sírt, mert biztosan valami baja van. „De bizony van ilyen!” sértődött meg a néni, ő tudja, mert mikor neki a gyerekei kicsik voltak, mindkettőt szemmel verték meg, és az egyik bele is halt! A másikhoz viszont már kihívták a javasasszonyt, az csinált vele valamit, és azonnal el is múlt az átok a gyerekről. Igaz, az még nem volt olyan tanult bába mint én, de szülések levezetését is elvállalta, betegekhez is hívták, de mindenkin tudott segíteni. Minden bajra volt neki orvossága.

– Nyugodjon meg nénikém, majd megnézzük a kicsit és ha tényleg van valami baja, akkor elvisszük a doktorbácsihoz, és az segít rajta! – mondtam, de a néni élénken tiltakozott, hogy ő orvoshoz nem engedi a kicsit, ha én nem tudok rajta segíteni, akkor majd ő tudja, hogy mit kell tenni vele. Három szem parazsat dob egy pohár vízbe, közben varázsigét kell mormolni és ebből a vízből megitatni a babát, ami víz pedig megmarad, azt hátrafelé kiönteni a fej mellett. De amikor a vizet öntik ki, akkor is mondani kell a varázsigét és annak a nevét, aki a rontást a gyerekre hozta. Ha eltaláljuk ezt a nevet, akkor elmúlik a rontás. Csak az a baj, hogy a varázsigét már nem tudja, de én biztosan ismerem.

Megijedtem, hogy ezek tényleg megitatják a gyereket valamivel, közben már bontottam ki a pólyából a babát, hogy megnézzem, mi is a baja. Láttam, hogy erős hasmenése van. Kérdeztem az anyát, betartották az etetési időt, vagy adtak valami ennyivalót ennek a picinek? Megszeppenve válaszolt a fiatalasszony, hogy ő úgy érezte, túl sok a teje, ezért egész éjjel szoptatta a gyereket.

Nagyon mérges lettem, hiszen én amíg kijártam a szülőkhoz, állandóan oktattam őket, hogy szigorúan csak három óránként szoptassanak, éjszaka meg egyáltalán nem. Most itt van, betegre etették! Odajött gyorsan a nagymama is, hogy nem jól van az úgy, ahogy én mondom, mert nem órára kell az újszülöttet etetni, tudja azt a gyerek mikor éhes, akkor sír, és ha sír, mindég meg kell etetni! Na mondtam, próbálja csak meg a nagymama, hogy éjjel-nappal egyfolytában egyen, nem-e elrontja a gyomrát. Hát még egy ilyen gyenge, pici baba. Nem szemverés van itt, hanem egy erős gyomorrontás! Azért sírt ez a szegény gyerek egész éjjel, mert görcei voltak. Most majd egy kicsit koplaltatjuk, csak keserű teát adunk neki, az édesanyja tejét meg leszívátjuk. A baba csak kétszer szophat ma, holnap pedig szigorúan három óránként, éjjel pedig semmit. Ha még így sem gyógyul meg, akkor elvisszük az orvoshoz.

A nagymama sértődötten kiment a konyhába, hogy majd meglátjuk, mégiscsak neki lesz igaza. Nem jön az a gyerek már rendbe addig, míg a rontás el nem múlik róla. De a fiatalasszony megígérte, hogy ő most már szigorúan betartja az utasításaimat.

Aznap teáztatták az újszülöttet, kicsit koplaltatták, és másnap már mosolyogva fogadott a fiatalasszony, hogy egész éjjel szépen aludt a baba. Nem szólt semmit a nagymama, de láttam, hogy nehezen nyugodott bele a vereségébe. Most győztem, hallgatott rám a fiatal anya, de ha már nem járok ki hozzájuk, ki tudja, nem a nagymama hatása lesz-e az erősebb?

Egy más alkalommal, mikor az egyik betegnél éppen fürösztöttem az újszülöttet, bejött a szomszédasszony is nézni, hogy fürdetek. Nagyon kért, menjek át hozzájuk, mert a tehenüket megrontotta egy boszorkány. A rontás óta a tehén állandóan véres tejet ad. A nagymama mondta, hogy ehhez bábát kell hívni, ezen csak az tud segíteni. Tudniillik az az asszony, aki régen a nagymamájánál vezette le a szülést, az olyan javasasszony féle volt, aki egy-két véka búzáért mindég elmulasztotta a rontást róluk.

Mondtam neki, én nem vagyok javasasszony, de állatorvos sem. Azt viszont tudom, hogy boszorkányok nincsenek, sőt azt is, hogy az átok sem fog, de valami baja biztosan van a tehénnek, ha tényleg véres a teje, hívanak sürgősen állatorvost! De az asszony nem tágított, itt nincs a közeli községben állatorvos, legalább annyit tegyek meg, nézzem meg, hogy tényleg véres az a tej! Intett a betegágyas asszony, ugyan menjek már át, különben nem szabadulunk meg ettől az asszonytól. Átmentem, tej nem volt amit megmutasson, ezért bevitt az istállóba, hogy várjak majd fej egy kicsit. Láttam ám, hogy amíg az első tögybimbókat feji, türelmes volt az állat, de amikor a belsőt kezdte fejni, rúgni kezdett a tehén, a tej meg tényleg véresen jött.

Diadalmasan nézett rám a néni, hogy elhiszem-e már a rontást. Kértem, hozzon már valami lámpát, mert olyan sötét van itt az istállóban, semmit sem látok. Amint lámpával odavilágítottam, láttam, hogy a belső oldalon nagy, nyílt seb tátongott a tehén tögyén, fejés közben ez kirepedt, és folyt belőle a vér. Mutattam az asszonynak, nézze mitől véres a tej. Egy pillanatra ijedten nézett rám, de aztán felderült az arca, és felkiáltott, hogy „de ez a seb is a rontástól van!”.

„Nincs itt semmiféle rontás” mondtam, „de mutassa csak a kezét, nézze csak, milyen nagyok és piszkosak a körmei. Mikor fej, ezektől a nagy körmöktől sebesedik ki a tehén tögye, a piszoktól meg elfertőződik. Itt nem boszorkányságról van szó, hanem a tisztaság hiányáról!”

Adtam neki egy kis sebhintőport, ezzel éjszakára szórja be a sebet, fejés előtt meleg vízzel mossa le a tehén tögyét, kenje be egy kis vajjal, hogy ne repedjen a seb tovább. De a kezét fejés előtt mindég hozza rendbe, a körmeit pedig vágja le. Ha pontosan így jár el, meglátja, hamar rendbe jön a tehén, és nem lesz véres a teje.

Egy hét múlva jött a szomszédasszony, hogy tényleg nekem volt igazam, nem rontás volt azon a tehénen, mindent pontosan úgy csinált, ahogy én mondtam, és olyan szépen begyógyult a seb. A tehén meg olyan nyugodtan, szépen tűri a fejést, a tej pedig szép, tiszta, fehér.

Így lehetett egy községi bába néha állatorvos is.

A jószág az első!

Egy szülés után mindég az volt a legnagyobb probléma, hogy a szülők nem akarták nyugodtan kifeküdni a gyermekágyat. Ott volt a sok jószág, a gyerekek, a család, a háztartás és ahogy az asszonyok megszülettek, azonnal dolgozni akartak. A legtöbbször minden komplikáció nélkül lefolyt a szülés, és aztán a felelőtlenség miatt kezdődtek a bajok. Pedig mindég oktattam az asszonyokat, vigyázzanak, mert örök életre betegséget szerezhetnek maguknak, ha nem vigyáznak a szülés után a házimunkával. Bizzák ezt a munkát egy ideig másra. Az asszonyok ilyenkor mindig türelmesen végighallgattak, megígérték, hogy nem kelnek fel dolgozni, de alighogy kivettem a lábam, máris elhagyták az ágyat.

Egyik betegemnél is szépen, simán lefolyt a szülés, egy szép, dundi kisfiú született. Az asszony férje éppen nem volt otthon, mikor a szülés megkezdődött, még reggel kiment a határba dolgozni, és csak késő este várták haza. A szomszédasszony szaladt értem, hogy menjek gyorsan, mert megkezdődött a szülés. Ez úgy délelőtt 9 óra körül lehetett.

Szülés után megfürdettem a babát, az anyát is elláttam, és az újszülöttet odatettem mellé a kis bölcsőbe, hogy elérje az ágyból és lássa. Így nyugodtan fekdühet. A szomszédasszonyát megkértem, sűrűn nézzen át hozzá, nekem sajnos mennem kell, másik betegem is van. Nagyon kértem az asszonyt, hogy fel ne keljen, mert elindulhat a vérzés, és akkor mit csinál itt egyedül, ha rosszul lesz? A szomszédasszony mindent megígért, még azt is, hogy délben a disznókat is megeteti. Mondtam, ha végzek a többi betegemnél, úgy estefelé még benézek.,

Feküdt is nyugodtan az asszony délig, de akkor hallotta, hogy nagyon rínak már a disznók. Gondolta, a szomszédasszony elfelejtette, hogy etetni kéne őket, ő viszont már olyan kipihentnek érezte magát, hogy szép lassan felkelt és kiment a kertbe. Szedett egy egész nagy kazal parajt, persze azokat úgy kellett kirángatni a földből, és ezáltal az asszony teste mindég meg-megrándult, rázkódott. Közben érezte ő, hogy kezd egyre jobban vérezni, de gondolta, azért már csak beviszi a disznóknak a zöldet, amit eddig kiszedett. Ha megetette az állatokat, lefekszik, és akkor majd csak megszűnik a vérzés. Mire a disznóólig elért, már csupa vér volt, de azért csak dobálta be a parajt. A nagy vérzéstől azonban már úgy elgyengült, hogy alig tudta magát elvonszolni a konyhaajtóig, és ott összeesett.

A szomszédasszony mikor átment hozzá, az ajtóban a földön talált rá. Alig tudta a beteget egyedül az ágyig bevonszolni, persze ezzel még jobban összerángatta. Lefektette és szaladt értem. Én éppen akkor jöttem meg az egyik betegemtől, útközben találkoztunk, mikor meghallottam, mi történt, szaladtunk mind a ketten. Az asszony már ájuldozott a nagy vérvesztéstől, hányingere volt, halottápadtan feküdt az ágyon. Azonnal orvosért küldtem. Amíg vártam az orvosra, kiszedtem a beteg feje alól a párnákat, a láb felől pedig felpárnáztam magasra, a méhet pedig összehúzódnásra készítettem. Alig vártam, hogy megérkezzen az orvos, aki innen elég messzire lakott, s akkor még neki sem volt kerékpárja, gyalog sietett, de így is jó időbe telt, míg megérkezett. Megvizsgálta a beteget, konyhasó-oldatot készített, injekciót adott. Mikor végre a beteg visszanyerte az eszméletét, első szava az volt ahogy meglátott minket az orvossal, csak még most az egyszer mentsük meg az életét, soha többé nem csinál ilyent.

Szerencsére sikerült az asszonyt megmenteni, de nagy árat fizetett érte. Bizony hosszú hónapokig nyomta az ágyat, sokáig gyengélkedett, míg végül fölépült.

De mindég az állatok voltak az elsők!

Másnap este egy másik szüléshez hívtak. Egy férfi jött értem, hogy „úgy készüljek, tanyára megyünk, megkezdődtek a szülési fájások a feleségénél.” Siessek, mert ez már a második baba, és gyorsabban szül az asszony! Míg öltöztem, kérdeztem, melyik tanyára megyünk, mert ha már ennyire későn jött értem, miért nem kocsival jött? Hamarább odaélnék! Nincs az messze! – mondta, körülbelül 1-2 kilométer innen, mert nem a kocsúton megyünk, hanem keresztül a földeken, úgy hamarabb érünk. Igaz, van neki kocsija meg lova is, de ha azzal jön, akkor nem jöhet a földeken keresztül, és az nagy kerülőút lett volna. Gyalog hamarabb érünk.

Mintha úgy rémlett volna nekem, hogy az a tanya több mint öt kilométer ide, s nekem – mint községi bábának – 2 kilométeres körzetben lett volna kötelességem gyalog menni, ha messzebb hívnak, szállítóeszközzel kellett volna, hogy gondoskodjanak. Persze hiába volt a rendelet, ha sokszor még ennivalójuk sem volt a családnak ahova szüléshez hívtak, nemhogy kocsijuk, meg lovuk lett volna, s ha életek megmentéséről volt szó, nem hivatkozhattam a rendeletre!

Most sem vitatkozhattam a kilométereken, hanem indulni kellett. Késő este volt már. Hozott az ember egy kézilámpát magával, és azzal ment előttem, világítva az utat, én meg utána, kezemben az elmaradhatatlan bábatáskával. Amikor kiértünk a község szélére, letértünk egy mezőre, ami vizes, zsombékos volt, az egyik helyen kiemelkedő sáros halmokkal, a másikon meg elég mély gödrökkel. Még csak egy fél órája mehettünk, de én már csupa latyakos, sáros voltam, mivel a sötétben mindég a legnagyobb tócsába, gödörbe léptem. Szóltam az embernek, nem bírok én tovább már ezen az úttalan úton menni ebben a sötétben, nem ér az a lámpa semmit!

Hátranézett a férfi, s látta, hogy éppen megint egy gödörből rángatom ki a lábam, akkor azt mondta, próbáljuk meg úgy, hogy majd ő fogja a kezem és húz maga után, a lámpát meg a lábam elé irányítja. Így aztán egyik kátyúból a másikba rángatott, míg végre kiértünk egy simább részre. Itt vetések voltak, azon vágtunk keresztül.

Már gyalogoltunk vagy egy órája, de tanyát, vagy kutyaugatást – ami biztos jele egy lakott helynek – sehol nem láttam vagy hallottam. Újból megkérdeztem, mondja már meg őszintén, hol is laknak tulajdonképpen, hiszen már legalább 5 kilométert megtettünk. Nem vagyunk már messze – nyugtatott az ember – csak siessünk, nehogy baj legyen otthon. Elég sokat gyalogoltunk még, mire pislogó fényt láttam a távolban.

Bementünk a tanyára, a szülőnő egyedül volt otthon egy háromévesforma kisfiúval. Kértem a férfit, gyorsan hozzon meleg vizet, mert csupa sár vagyok, hogy mosdjak meg. Ahogy megvizsgáltam az asszonyt, megállapítottam, hogy a magzat farfekvéses. Szerencsére még jókor érkeztem, ahogy sűrűsödtek a fájások, úgy segítettem a magzat lábát ki, és szabályos forgás mellett, végre megszületett a baba, de *kék álhalálban*.

Gyorsan nyálkát szívattam, hideg-meleg fürdőt adtam a kicsinek, és hamarosan megkönnyebbülten hallottam a sírását. Mire mindkettőjüket rendbetettem, már éjfél is elmúlt, haza már nem mehettem, így megvetették a beteg mellett a másik ágyat, és odafeküdtem aludni.

Reggel újból megfürdöttem a kicsit, elláttam a beteget és mondtam a férjnek, nekem ide nyolc napig naponta ki kell járjak, de ez a tanya több mint öt kilométer tőlem. Igazán nem kívánhatja, hogy naponta gyalog megtegyem ezt az utat. Van kocsija meg lova, jöjjön be értem. Nekem rajtuk kívül még sok betegem van, azokat sem hanyagolhatom el miattuk.

– Akkor inkább többet ne jöjjön! – mondta az ember, de a lovakat nem fogja naponta strapálni ilyen hosszú úton. A lovakat bizony kímélni kell. Nagyon mérges lettem, legszívesebben tényleg nem mentem volna többet hozzájuk, de sajnáltam az asszonyt meg a picit. Négy napig minden reggel korán kigyalogoltam, hiszen ez a négy nap a kritikus időszak, amíg fokozott

figyelmet kell fordítani mindkettőjükre. De mikor a negyedik nap láttam, hogy nem lázasodott be az asszony, jól érzi magát, teje volt bőven, a pici is rendben volt, elköszöntem tőlük, és mondtam, többet már nem jövök.

Az asszony elkezdett hálálkodni, hogy tudja ő nagyon jól, hogy nem lettem volna köteles ilyen messzire gyalog kijárni. De ne féljek, nem felejtí ő el ezt nekem. Most éppen nincs pénzük, de már hízik a disznó. Ha meghízott, eladják, és akkor majd megfizetik ezt a nagy strapát nekem.

Ennek már *30 éve*, de az a disznó még azóta is hízik.

A torzszülött

A torzszülés enyhébb formája többször előfordult működésem alatt. Volt például nyúlajkú, kétoldalt nyitott szájú, de ezeket plasztikai műtéttel szépen rendbehozták. Volt egy farkastorkú újszülöttem is, akinek a felső szájpaplása volt nyitott, így nem tudott a baba szopni, ezért kórházba kellett szállítani. De sajnos egy olyan esetem is volt, ahol már műtéttel sem lehetett segíteni.

A szomszédomban egy fiatal házaspár lakott. Nagy örömmel várták az első baba jövetelének idejét. Mindketten számolgatták a napokat. Valamilyen ürüggyel mindég áthívtak, hátha én másképp számolok mint ők, és talán előbb érkezik a kicsi, mint ahogy ők gondolják. Szép, díszes babakelengyét vásároltak, sőt már a gyermekkocsit is megvették. Igaz, a fiatalasszony kislányért drukkolt, a férje pedig fiúért, de ez egyre kevésbé volt érdekes, ahogy közeledett a szülés ideje.

Végre elérkezett az is. Már az első jajra futottak értem, s az egész család ott izgult körülöttünk. A szülőnő meglepően türelmesen viselte a fájdalmakat, pedig az először szülő nők általában türelmetlenül, idegesen szoktak viselkedni. Ahogy sűrűsödtek a fájások, szépen haladt a szülés. A burok is időben megrepedt, csak valahogy túl soknak tűnt a magzatvíz. A kitolási időszak sem tartott sokáig. Ahogy a magzatvíz elfolyt, körülbelül egy óra múlva megszületett a baba.

Elrémültem, mikor megláttam. Hirtelen azt sem tudtam, hogy uralkodjak magamon, nehogy észrevegye megdöbbenésemet a fiatalasszony. A családtagok izgatottan várták a hívásomat a konyhában.

Ilyen torzszülöttet még könyvekben sem láttam eddig. Homloka nem volt, helyette lefelé hátracsapott fej. A két fül mögött két kidudorodott szem pislogott. Egészen rövid hát, az is teljesen nyitott. Legalább két-három centiméter mély volt a nyílás, annyira, hogy a gerincvelő is kilátszott. Egész rosszul lettem. Közben a szülőnő egyre csak sürgetett, mondjam már, fiú lett-e vagy kislány? Azonnal látni akarta.

Nem akartam hirtelen megijeszteni, betakartam a gyereket és azt mondtam az anyának, még nem szabad megmutatnom, de kislány lett. Először még meg kell fürdetnem, meg kell mutassam a doktor úrnak, és csak azután nézheti meg az anya, ezt így szoktuk csinálni. – Csak nincs valami baj?! – kérdezte rosszat sejtve. „Nem tudom, még nem tudok a gyerekkel törődni, először magát kell rendbehoznom” válaszoltam kicsit bizonytalanul.

Közben rendben megszületett a lepény is, s mivel láttam, nem vérzik a beteg a kellenél jobban, kimentem a konyhába, s mondtam a férjnek, hogy sajnos baj van. A felesége jól van, de a kicsi fejlődési rendellenességgel született. Most jöjjön be, nézze meg ő először, de ne szóljon semmit a feleségének, aztán majd kint megbeszéljük a továbbiakat. A feleségét most nem szabad felizgatni.

Nem lehet leírni azt a csalódást, amit a férfi arcán láttam, mikor megnézte az újszülöttet. Nagyon uralkodott magán, de lassan megeredtek a könnyek a szeméből. Erre már csak felfigyelt a fiatalasszony is, és kérdezte, mi történt.

– Ne izgasd fel magad – mondta a férje –, de neked ezt nem szabad megnézned. Tudod, kicsit nyomorék lett ez a gyerek. Persze az asszony is csak látni akarta, nem akarta elhinni, hogy ez igaz lehet. Egyre csak vigasztaltam őket, de a legszívesebben én is csak sírtam volna.

Közben a nagymamát orvosért küldtem, mert az újszülöttet kórházba kellett szállíttatni. Így nem maradhatott itt. Mikor az orvos meghallotta, miről van szó, pillanatok alatt ott volt. Amint vizsgálta, egyszer csak észrevette, hogy a baba rángatózik. Akkor már haldoklott. Rövidesen meg is halt.

A szegény fiatalasszony úgy zokogott, nem lehetett megvigasztalni. A doktor úr nyugtató injekciót adott neki, s ő is próbálta vigasztalni őket, hogy a többi már biztosan egészségesen fog születni, hiszen még olyan fiatalok! volt ilyen eset másnál is, és a többi mind egészségesen született utána.

Mondtam a nagymamának, szedjen össze minden gyerekholmit, még a babakocsit is, és vigyék el valamelyik rokonhoz, hogy ezek se emlékeztessék a fiatalasszonyt erre a tragikus esetre. Lesz még szükség azokra!

Lassan felépült az asszonyka, mindég szomorúan járt-kelt az utcán. Ha találkoztunk megszólított, és panaszkodott, hogy milyen rossz érzés látni azt a sok szép, egészséges gyereket, pont csak neki nem lehetett ilyen. Egyre csak azzal próbáltam vigasztalni, nyugodjon meg, lesz neki még sok szép, egészséges kisbabája, hiszen még olyan fiatalok.

Egyszer – amint éppen az egyik betegtől mentem haza – valaki kiabált utánam, hogy bába néni, tessék már várni egy kicsit. Hátranéztem, hát a szomszédból az én szomorú szemű kis asszonykám volt az. Boldogan újságolta, hogy megint terhes, de nagyon félnek a szüléstől, nehogy úgy járjanak mint a múltkor. Örültek is, meg féltek is. Mondtam, nyugodjanak meg, hiszen a doktor úr is azt mondta, hogy a többi baba már biztosan egészségesen fog születni. Próbáljon meg ne gondolni arra a szomorú esetre, felejtse el a kicsi érdekében! Legyen mindég jókedélyű, mert a kismama kedélyállapota is kihatással van a magzat fejlődésére. Sétálgasson, járjon emberek közé, szórakozzon kicsit.

Megfogadta a fiatalasszony a tanácsomat. Mindég felkeresett és mesélte, hol voltak szórakozni, milyen sokat sétálgatnak a férjével, és tervezgetnek.

Ismét eljött a szülés ideje. Az egész utcasor nagy izgalommal várta az eredményt. És minden baj nélkül megszületett egy csuda eleven, életerős kisfiú, aki már az első pillanatban nagy hangerővel jelezte érkezését. Azt a boldogságot nem lehet leírni. A fiatal férj amikor meglátta azt az aranyos kis csöppséget, táncra perdült örömeiben. Most meg a boldogságtól zokogott a fiatalasszony, de mennyire más volt ez a sírás, mint a múltkori!

Nagy keresztelő volt. Bár ennél a szülésnél nem kellett orvost hívni – mivel semmi rendellenesség nem volt –, de a nagy keresztelőre a doktor urat is meghívták. Hagy lássa, hogy örüljön ő is ennek a csoda eleven kisfiúnak.

Amit előzőleg vettek babakelengyét, meg a gyerek-kocsit azt mind odaajándékozták egy szegény családnak, hogy ne emlékeztesse őket a nagy csalódásra.

Most mindenből újat vásároltak.

Bába-rigmus nagygazdáéknál

Ritkán, de ilyen is előfordult; nagygazdáékhoz hívtak szüléshez. Bár én községi bába voltam, vagyis a *szegények bábája*, de azért mehettem olyan beteghez is, akik nem szegénységi bizonyítvány alapján vettek igénybe, hanem tudtak fizetni is. De kevés nagygazda volt ezen a környéken, s akik jómódban éltek, azok ritkán szültek.

Az egyik délután szép, díszes fogat állt meg a házunk előtt. Egy idősebb bácsi jött be és a bábanénit kereste. Mondtam, én vagyok az, tessék! Mondta, öltözzek gyorsan és menjek vele ki a tanyájukra, mert a lánya már nagyon rosszul van. A lányának az ura nincs otthon, ők meg a feleségével már elég öregek, és nem is tudják, mi is van tulajdonképpen, a baba akar-e meglenni, vagy más baja van a lányuknak, de nagyon jajgat szegény. Az igazat megvallva, még nem volna itt a szülés ideje, de azt sose lehet tudni, hiszen ez már a második baba lesz. Van már egy kislánya is a lányának.

Végre kényelmes, díszes fogaton mehettem beteghez. Ez nálam egyedülálló eseménynek számított, hiszen ahová engem hívtak, azoknak a családoknak a legtöbbször még enivalójuk sem volt, nemhogy kocsijuk lett volna. De sokszor is gyalogoltam 4-5 kilométereket egy-egy szüléshez fagyban, hóban, sárban!

Ez a tanya is jó messzire volt, de így gyorsan odaértünk, csak úgy repültek a lovak. Egy jegenyefasoros úton keresztül értünk a tanyába. Rengeteg jószág volt a ház körül, istállók, és száz hold föld, amint ezt később megtudtam. Ezen a bácsi a vejével együtt gazdálkodott.

Amikor beléptem a szobába a beteg mellett az édesanyja, és a szomszéd tanyából átjött másik fiatalasszony sürgölődött. Megkönnyebbültek, mikor megláttak. Mindjárt közölték, azért hívtak engem, mert már annyi jót hallottak rólam. Igaz, hogy én a községi bába vagyok, és van a községben is egy magánbába is, de a hallottak alapján bennem jobban bíztak. „A bizalom már fél siker” gondoltam. Kiküldtem a szobából mindenkit, hogy a beteget megvizsgálhassam. Minden elő volt készítve, meleg víz, lavór, szappan, szép tiszta törülközők, babaholmi.

Általános tapasztalatom volt, hogy a szegények jobban tűrik a fájdalmakat. Volt olyan szülönőm is, aki egyetlen „jaj” nélkül szült meg. Hát ez a fiatalasszony nagyon jómódú volt, s a módjához megfelelő türelmetlenséggel rendelkezett. Ideges, fegyelmetlen volt. Kiabált, jajgatott, dobálta magát, alig tudtam megvizsgálni. Igaz, a fájások is elég sűrűn jöttek már, úgy két-három percenként. Ahogy a szívhangokat hallgattam, valahogy olyan furcsának tűntek. Egyszer jobbról, máskor balról hallottam. Mintha az egyik a másik visszhangja lett volna. Mivel a beteg elég nyugtalanul dobálta magát, közben a burok is megrepedt, nem tudtam tovább a szívhangokat figyelni.

A szülés szépen haladt, s hamarosan megszületett egy szép kisfiú. Micsoda nagy öröm volt, a kislány után végre megvan az örökös, a fiú. Lesz, aki gazdálkodjon tovább a földön! Mindég fiúra vágytak. Ahogy a gyereket rakom rendbe, közben figyeltem az anyát, hogy hogy válik le a lepény. Egyre csak vártam, de sehol semmi. S akkor észrevettem, hogy még mindig mily nagy a terhe a betegnek. Gyanús lett a dolog, meghallgattam a szívhangokat, s azok szépen, tisztán kivehetőek voltak. Na itt ikrek lesznek, állapítottam meg magamban, de nem akartam szólni még a fiatalasszonynak, mert olyan megkönnyebbülten pihent, örült, hogy megszűntek a fájásai.

Közben kiszaladtam a nagymamához, aki örömeiben összehívott mindenkit, aki elérhető távolságban volt a nagy öröme, hogy fiú lett! Odasúgtam neki, készüljön, mert jön a következő unoka. Nemsokára újból jönnek a lánynak a fájásai, valakit gyorsan küldjön orvosért. Lehet, hogy nem lesz baj, de egy ikerszülésnél mindég jó, ha van orvos is jelen.

A nagymama úgy megrémült, hogy nem aziránt intézkedett, menjen valaki gyorsan orvosért, hanem újból körbeszaladt a tanyán, hogy mi lesz most, az ő kislánya nem fog már még egy szülést kibírni. Az orvosról persze teljesen megfeledkezett. Én siettem vissza a beteghez, azzal a nyugodt érzéssel, hogy útban vannak az orvosért. Közben a betegnél jöttek az újabb szülési fájások. Megrémült szegénykém, hogy mi történt, miért kezd már megint fájni. Akkor közöltem vele, ne ijedjen meg, ez a fájdalom természetes, hiszen ikrei lesznek, örüljön neki. De bizony nem örült, elkezdett hangosan jajveszékélni, hogy ő már annyira gyenge, még egy gyereket nem tud a világra hozni. Vigasztaltam, hogy ez már nem fog olyan lassan menni. Nemsokára meg is repedt a burok, s 15 perc múlva megszületett a másik baba is. Ez is fiú lett.

A gyereksírásra berohant a nagymama, hogy mi van, s mikor meghallotta, hogy szépen meglett a másik is, sőt ez is fiú lett, akkor ijedt meg, hogy elfelejtett orvosért küldeni. Nagyon mérges lettem, én itt állandóan az ajtót figyeltem, mikor lép már be az orvos, ő meg egyáltalán el sem küldött érte. Könnyen a lánya élete is bajba kerülhetett volna. De nem történt semmi baj, a lepény is szépen levált, nagyobb vérzés sem volt. Mire mindkét babát megfürdettem, már éjfél is elmúlt. Nem engedtek haza, ott vetettek ágyat a beteg mellett, és ott aludtam.

A gyermekágyas ideje szép lefolyású volt, teljesen láztalanul telt el. Szülés után hat napra már kint sétálgatott a fiatalasszony. A kicsiknek jó étvágyuk volt, de volt elég tej is. Két hét múlva megtartották a keresztelőt.

Ilyen nagy keresztelőn még soha nem voltam, pedig működésem alatt minden keresztelőre meghívtak. Ez egy lakodalomnak beillett. 100 vendég volt hivatalos, a keresztszülők is mind tehetős gazdák voltak. Egész kocsisor vitt bennünket a két kicsivel a keresztelőre.

Délben volt a nagy ebéd. A szobák egymásba voltak nyitva, és az asztalok szépen megterítve. Mikor a vendégek helyet foglaltak, kért a nagypapa, hogy én a fő helyre, a két keresztszülő közé üljek. Mielőtt megkezdték volna a felszolgálat, odasúgta nekem a nagypapa, hogy „bábanéni, a bocskorpénznek tessék egy tálat kitenni az asztalra, és elmondani a bábarigmust!” Ijedten néztem rá – én azt sem tudtam, hogy van ilyen rigmus a világon, nemhogy mondjak egyet! „Márpedig ez nálunk így szokás!” nógatott a nagypapa, de nincs semmi baj, majd megtanít. Odaült mellém, és halkán mondta előre a szöveget, s kért, én meg mondjam utána hangosan. Ezt muszáj végigcsinálni, mondta, mert a vendégek erre felkészültek.

Legalább olyan izgatott voltam, mint az első szülés levezetésénél. Kitettem egy tálat az asztalra, és akkor a bácsi elkezdett súgni. A vendégek jó nagyokat nevettek, mikor látták, hogy én milyen rossz tanítvány vagyok, s akkor a további feltűnés elkerülése végett elkezdtem hangosan az alábbi szöveget mondani a nagypapa után:

*„Nagy utakat, vidéket bejártam,
míg ezekre a kisfiúkra rátaláltam.
Elszakadt a bocskorom talpa,
pénzért varrta meg a varga.
Mivel az én zsebem lyukas,
nem áll meg benne a garas,
azért azt ez a tál helyettesíti.”*

Mire ezt mind elmondtam, jobban kimerültem, mint egy szülő. Még fel sem ocsúdtam a nagy izgalomból, s máris tele volt a tál pénzzel. A havi fizetésem többszöröse gyűlt össze, és hozta hozzám a nagypapa mosolyogva, hogy „na ugye, érdemes volt elmondani a bábarigmust!”

S akkor elkezdődött az ebéd. Volt tyúkhúsleves, birkapörkölt, töltött káposzta, sült csirke, rántott csirke, többféle körettel, savanyúsággal, befőttel. Majd a torták, sült tészták és a finom jó borok következtek.

Késő estig mulattunk, akkor kocsival vittek haza. Egy nagy kosárba minden finom falatot bepakoltak, hogy vigyem haza a kislányomnak. Azt sem tudták, hogy kedveskedjenek nekem mindenben, olyan hálásak voltak, hogy minden baj nélkül, szépen, simán lefolyt a szülés a lányuknál.

Hát *egyszer* ilyen helyen is voltam szülésnél!

Mentőautóban

Abban az időben még otthon szültek az asszonyok, nem volt kötelező az intézeti szülés. Ritkán jutottunk orvoshoz is, hiszen ha volt is a községben, keveset találtuk otthon, mindég betegnél volt. Így a bábákon kétszeres felelősség volt. Vigyázniuk kellett, hogy túl korán és fölöslegesen ne hívják ki az orvost, hiszen annak az idejét sem volt szabad fölöslegesen elrabolni, de késve se, mert az meg könnyen a szülőnő, vagy az újszülött életébe kerülhetett.

Mennyit gondolkoztam én is egy-egy szülésnél, hogy vajon hívjam-e már az orvost, vagy még várjak egy kicsit, hátha mégsem lesz rá szükség! A mai szülésznők, akik kényelmes, jól felszerelt szülőotthonokban, kórházakban dolgoznak, s szülést csak orvos felügyelete mellett vezetnek le, nem is tudják elképzelni, mit jelentett régen egy bábának a szülés levezetése. Például egy tanyán, petróleumlámpa mellett, silány felszereléssel, orvos nélkül, egyedül, megfelelő műszer és gyógyszer nélkül, bizony minden lélekjelenlétére, leleményességére és tudására szüksége volt annak a bábának.

Az alábbi esetről is nehéz órákat kellett eltöltenem, míg végre orvoshoz jutottunk.

Egyik nap üzentek értem, hogy menjek ki az egyik tanyára, mert megkezdődtek a szomszédasszonynak a szülési fájásai. Akkor már volt egy kerékpárom, és ha az idő olyan volt, azzal gyorsabban tudtam közlekedni, bár sok esetben az is előfordult, hogy mikor szülés után mentem volna haza, olyan eső volt, hogy azokon a bekötő út nélküli tanyákon bizony a hátamon kellett vinnem a kerékpárt, mert beleragadt a sárba. De ennél az esetről jó idő volt, kerékpárral hamar kiértem. Az asszony férje nem volt odahaza, csak a szülőnő édesanyja. Megvizsgáltam a beteget; egy először szülő nőről volt szó. Tárgulási fájásai voltak. Mindjárt észrevettem, hogy az asszony lábai ödémásak, de dagadt volt még a szeme körül is. Kérdeztem, volt-e már orvosnál, de mondta, hogy nem, mert messzire van az orvos ide a tanyához, meg aztán félt is elmenni, mert azt mondta a szomszédasszony, hogy a vizsgálattal nagyon megnyomkodják, és az ártani fog a kicsinek. A szomszédasszonynak is meglett a baba szépen a múltkor, pedig az sem volt soha orvosi vizsgálaton előzőleg.

– Hát ez elég nagy baj, hogy nem volt orvosnál – mondtam – mert azt hiszem, a veséjével lehet valami baj, azért olyan dagadtak a lábai. Ez viszont a szülésnél komoly komplikációt okozhat. Gyorsan vizeletvizsgálatot végeztem, és abban elég sok fehérjét találtam. Megijedtem, hogy a szülés alatt rohamot kaphat az asszony, ezt egyedül nem vállalhatom, sürgősen orvost kell hívnom. De persze megint a régi gond, kit küldjek orvosért, a nagymama már nagyon öreg, a községbe gyalog nem tud bemenni. Arra kértem, valamelyik szomszéd tanyáig próbáljon meg elmenni, ahol tudja, hogy van kocsi is meg ló is, azok azonnal fogjanak be és menjenek be a községbe az orvosért. Az orvosnak írtam levelet, és röviden vázoltam, miért van szükség segítségre.

Mikor elindult a néni, kimentem a konyhába és kerestem egy fakanalat, hogy kéznél legyen, ha véletlenül megkapná a szülőnő az első rohamot. Ilyenkor fakanalat szoktunk a szájába tenni, hogy a nyelvét ne harapja ketté.

A nagymamának sikerült kocsit szereznie, és azok el is indultak a levelemmel az orvosért, de sajnos nem találták otthon. Bár az orvos lakásán megmondták, hogy melyik tanyán van kint betegnél, de ezek nem mertek elébe menni, hátha elkerülik egymást, inkább ott vártak rá. De az orvos csak nem akart megérkezni. Én meg egyre idegesebben, türelmetlenebbül nézegettem ki az ablakon, hogy jönnek-e már? Egyszer csak észrevettem, hogy a beteg kimerevítette magát, a száját összeszorította annyira, hogy alig tudtam a fakanalat a szájába tenni. Megjött az első roham.

Mire elmúlt a roham, kocsizörgést hallottam. Megkönnyebbültem, hogy az orvos is a kocsin van. Megvizsgálta a beteget, s mondta, hogy a levelemben leírtak alapján gondolta, hogy itt kórházba szállításra lesz szükség, ezért intézkedett, hogy mentőautó jöjjön ki a városból. De mivel ez volt a városban az egyetlen mentőautó, amivel rendelkeztek, az éppen úton volt. Üzenetet hagytak, ha szabad lesz a kocsi, azonnal jöjjenek!

Még egy rohamot kapott szegény asszony, de most már legalább az orvos is itt volt. Mindketten nagyon türelmetlenül vártuk a mentőket. Nagy sokára megérkeztek. A doktor úr úgy intézkedett, hogy a beteget én kísérem el a mentőautóban, mert várható, hogy még az úton is több rohamot kaphat, és a nagymama nem tud segíteni.

A mentőautóval persze nem orvos jött, csak egy ápoló és a sofőr. Ők mindketten elől ültek, én meg hátul a beteggel. Az asszonynál a fájások egyre sűrűsödtek. Siettettem a vezetőt, de elég lassan tudott vezetni azon a rossz tanyai úton, meg nagyon fáradt is volt már. Mondta, hogy ő az egyetlen mentős, egész éjjel és egész nap ügyeletben kellett legyen, mert annyi hívásuk volt. Alig tudta tartani magát, mindég előrebukott a feje, félt, hogy elalszik a kormány mellett.

Mikor a kocsivezető már végképp nem tudta nyitvatartani a szemét, hátraszólt nekem, hogy egy tíz percre megállunk, megpróbálja behunyni a szemét, hogy kicsit összeszedje magát. Jaj, mondom, ha lehet, ne álljunk meg, hiszen itt minden perc számít már ennél a szülésnél. Ekkor ajánlotta fel az ápoló, hogy majd ő átveszi a kocsivezetést, addig pihenjen kicsit a sofőr.

Nem mondom, hogy nagyon örültem ennek a cserének, de azért legalább haladunk és nem állunk meg, gondoltam magamban. Persze nem nagyon tudtam előre figyelni, mert szegény asszonynak egyre sűrűsödtek a fájásai, elég hangosan jajgatott is, én meg figyeltem a kezemben a fakanállal készenlétben – hogy nem-e jön egy újabb roham is. Egy darabig mentünk szépen, simán, mikor a dűlőúton felhajtott egy lovas kocsi – a sűrű fáktól egyik sem látta a másikat – s mikor az ápoló észrevette a hirtelen felbukkanó lovaskocsit – hogy az összeütközést elkerülje – hirtelen félrerántotta a kormányt, és egy nagyot ugorva, az ároknak tartva, oldalra billentünk. Erre a nagy zökkenésre felriadt az ápoló mellett alvó gépkocsivezető, és úgy félálomban, automatikusan a kormány után kapott, és visszarántotta hirtelen a kocsit. Ez volt a baj, így aztán a mentőautó teljes erővel a másik oldalra billent. Szerencsére fel nem borult, de olyan hirtelen nagy erővel billent a másik oldalra, hogy a beteg leesett az ágyról én meg ráestem. Szegény asszony, ijedtében még a jajgatásról is megfeledkezett, nekem meg volt annyi lélekjelenlétem, hogy a fakanalat eldobtam, nehogy megsértssem vele a beteget, és szorult helyzetemben is csak arra vigyáztam, hogy jaj, nehogy megnyomjam a terhét, nehogy a magzatnak valami baja legyen.

Azonnal megállították a mentőautót, és rohantak hátra, hogy mi bajunk lett. Alig tudtak fel-emelni bennünket, úgy össze voltunk ott gabalyodva, de az ijedtségen kívül szerencsére más bajunk nem történt.

Mikor közeledtünk a kórházhoz, már egyre türelmetlenebbül viselte szegény asszony a fájásokat, s ahogy beérkeztünk, megkezdődött a szülés is. Fogós műtéttel lett meg a baba, egy szép, erős, egészséges kisfiú. Mindnyájan úgy örültünk neki, hiszen titokban mindenki izgult, hogy a baleset miatt nem-e történt valami baja a magzatnak.

Amikor már hazajött az asszonyka a kórházból, sokszor meglátogatott engem a kisfiával együtt, és utólag olyan jókat neveltünk a balesetünkön. Mindég azon medítált a fiatalasszony, hogy ugyan hogy nézhettünk mi ki ott a mentőautóban a földön, összegubancolódva, mert olyan rémült arccal nézett ránk az a két férfi.

A halál

28 évi működésem alatt egyszer sajnos a halállal is találkoztam. Ha egy újszülött szülés közben meghal, vagy esetleg halva jön a világra, az is nagy hatással van a családtagokra, de ha az anya hal meg szülés közben, az rettenetes tragédia!

Egy sokadszor szülő nőnek vezettem le szülést a községben. Szülés alatt nem vettem észre semmi rendellenességet. Elég rövid idő alatt meg is született egy szép, egészséges kislány. Mindenki nagyon boldog volt – hiszen eddig csak fiai születtek – hogy végre kislány lett! S mivel szülés után megszűntek az asszony fájdalmai, amíg én a kicsit fürdettem, jobbnál jobb vicceket mesélt nekem az asszonyka, örömeiben.

Fürdetés után szépen bepólyáztam a kisbabát, és újból megnéztem, hogy nem-e vérzik jobban az asszony a szülés utáni természetes szivárgásnál. Sajnos egész tócsa vér volt körülötte, s ahogy figyeltem, állandóan szivárgott a vér. Gyorsan tettem rá hidegvizes borogatást, és mondtam a betegnek, hogy orvosért küldök, majd az ad egy injekciót, és minden rendben lesz. Közben megérkeztek a rokonok is, mindenki tudott jó tanácsot adni, hogy mit szoktak ilyenkor csinálni, hogy a vérzés elálljon, de hogy orvosért menjenek, arról hallani sem akartak. Még a beteg is egyre csak arra kért, hogy ne küldjek orvosért, nem lesz itt semmi baj.

De amíg a beteg a rokonokkal el volt foglalva, csendben kihívtam a férjét a konyhába, és mondtam neki, azonnal induljon az orvosért. Nem kell azt a betegnek, meg a rokonoknak mondani, hogy hova megy, ne idegesítsük őket! Még a férj is kezdett volna vitatkozni, hogy „várjunk még azzal az orvossal, nem kell mindjárt megijedni!”, de én nem hagytam magam. Gyorsan írtam néhány sort, kértem, ezt adja át a doktor úrnak és orvos nélkül vissza ne jöjjön.

Szerencsére otthon volt az orvos és jött is. Megvizsgálta a beteget, majd tüzetesen megvizsgálta a méhlepényt is, nem maradt-e vissza egy része? Mindent rendben talált, a vérzés viszont csak nem akart szünni. Beadott a betegnek egy injekciót, és a doktor úr sem ment haza, hanem leült és várt. Az injekció hatására a méh összehúzódott, de a vérzés csak nem szűnt meg. Egyre csak szivárgott és szivárgott. Erre a doktor azt mondta nekem, hogy bemosakszik, és feltárja a hüvelyt, nincs-e méhszájrepedés. Látott valami kis repedést, azt csipesszel elszorította, de a vérzés ezzel sem szűnt meg.

A beteg már elég sok vért vesztett, ezért a doktor úr konyhasó-oldatot adott be neki. Az asszony azonban csak vérezett tovább.

– Más lehetőség már nincs – mondta az orvos – feltesszük a betegre a hasi nagyér szorítót! – ketten, óvatosan felemeltük az asszonyt, a dereka alá helyeztük a készüléket, felül pedig a méh felett a hasra tettük, majd oldalt leszorítottuk. Ekkor a vérzés megszűnt. Mi a doktor úrral kicsit megkönnyebbültünk, de a betegnek – ezáltal a leszorítás által – olyan fájdalmai lettek, úgy jajgatott, kiabált, könyörgött, hogy kis idő múlva lazítani kellett a szorítón. De ahogy lazult a szorítás, ismét elindult a vérzés.

Kénytelenek voltunk újból leszorítani a hasi verőeret, mert a vérzés ismét erősebb lett. De a beteg most már egyáltalán nem tűrte. Úgy sikoltozott, hogy a férje is meg a rokonok is csak be-benyitottak az ajtón, hogy ne kínozzuk már szegényt. A doktor úr este 9 órakor jött ki, már éjfél múlt, de még mindég reménykedtünk. Adott még injekciót a doktor úr, konyhasó oldatot, de segíteni semmit sem tudtunk. Mindketten teljesen értetlenül álltunk ott, nem tudtuk elképzelni, mi lehet ez. Reggel 4 órakor beállt a halál. 43 éves, szép cigányasszony volt.

Nagyon sajnáltam, olyan rendes kis asszonyka volt. Régen ismertem már, s most itt hagyta a szép kislányát, akit annyira várt a fiúk után.

A doktor úrral kíváncsian vártuk a boncolás eredményét, nem tudtuk elképzelni, mi volt a vérzés oka. Akkor tudtuk meg, hogy az asszony vérzési panaszokkal többször volt bent kórházban, meg is akarták műteni, de mivel látták, hogy már akkor körülbelül két hónapos terhes volt, nem műtötték meg, azt mondták neki, majd szülés után. Rákos volt szegény.

Tekintettel arra, hogy a terhesség alatt megszűntek az asszonynak a vérzési panaszai, így szépen ki is hordta a terhét, orvoshoz egyáltalán nem ment, a szülés alatt viszont a rákdaganat újból elkezdett vérezni, és ezen már nem lehetett segíteni. Ha abban az időben lett volna rákszűrés, és még időben felfedezték volna a rákos daganatot, akkor még lehetett volna segíteni szegény asszonyon, de így már későn volt minden.

Sok szülést levezettem azóta azon a környéken, s láttam hogy a rokonok szépen felnevelték a kislányt. Amikor már olyan nagyobbacska volt és kint szaladgált az utcán, mindég kiabált utánam, hogy „bábanéni, most kihez tetszik menni?” – Ilyenkor úgy összeszorult a szívem, s eszembe jutott, mennyire örült szegény anyja ennek a gyereknek, hogy kislány lett.

Anya, bába, kocsis

A szülés idejét nem lehetett pontosan kiszámítani. Az asszonyok aztán ott szültek, ahol éppen voltak!

Egyik nap felkeresett egy asszony, hogy a szomszéd tanyán van egy fiatal menyecske, aki úgy döntött, hogy a városi szülőotthonban fog szülni, de nem tudja pontosan kiszámítani a szülés idejét. Sokkal előbb nem akar bemenni, de attól is félt, hogy későn megy. Tehát ha van egy kis időm, menjek ki és látogassam meg!

Mondtam az asszonynak, menjen vissza és mondja meg, hogy helyesebb lenne, ha bemenne a városba a fiatalasszony, és ott kérne tanácsot. Sajnos azt nem lehet – válaszolta –, mert a menyecske ura dolgozni jár, ő meg nem hagyhatja a tanyát egyedül. Ott a sok jószág, a város meg messze van! De ha én most kimegyek, megvizsgálom és megmondom, hogy mikor fog szülni, akkor majd nem engedi el az urát dolgozni, az marad otthon a jószággal, s ő pár nappal előbb bemeget a szülőotthonba.

Egyre próbáltam magyarázni, hogy bajos ezt így csinálni, mert ha itt a szülés ideje, akkor egyik óráról a másikra is bekövetkezhet a szülés, ha meg ki is számítjuk a körülbelüli időpontot, akkor is késhet, akár egy-két hetet is!

– Ó, a szülésig még több mint egy hónap van! – nyugtatott a fiatalasszony, de azért tegyem már megy, hogy kimegyek, ő nem megy vissza a tanyára, de a kis menyecske nagyon vár engem. Különben is más megbeszélni valója is lenne velem, nemcsak a szülés.

Akkor reggel már elvégeztem a beteglátogatásokat, szép idő volt, gondoltam kimegyek, és majd én megmagyarázom, hogy nem megy az ilyen egyszerűen, ahogy ők elgondolták. Kerékpárra ültem és még a bábatáskát sem vittem magammal, hiszen csak egy kis beszélgetésre hívtak meg.

Ahogy közeledtem a tanyához, túl kihaltan találtam. Sehol senkit nem láttam. Mivel a kutya meg volt kötve, a konyhaajtó meg sarkig nyitva volt, hát bementem. De a konyhában sem volt senki. Hangosan köszöntem, erre a szobából kiszólt egy hang, hogy tessék bejönni. Meglepődve láttam, hogy az asszonyka az ágyban fekszik. Kérdeztem, mi baja van, azt mondta, nem tudja mi történt vele, de már kétszer is olyan éles fájdalma volt, ezért lefeküdt egy kicsit. De úgy félt, hogy egyedül van, s úgy megörült, mikor meghallotta a hangomat. Sokat kapált kint a kertben, biztosan attól lett rosszul.

Bemosakodtam, megvizsgáltam, s megállapítottam, hogy itt bizony elkezdődtek a szülőfájások. Most mit csináljak, tanakodtam magamban. A bábatáskát nem hoztam, hiszen úgy informáltak, hogy csak egy kis beszélgetésre hívnak ki, a szülésig még több mint egy hónap van hátra.

Mondtam az asszonynak, kerékpárral gyorsan hazamegyek a bábatáskámért, és jövök vissza, mert itt megkezdődött a szülés. – Jaj, ne hagyjam ott egyedül a tanyán! – könyörgött, de különben is, ő semmiképp sem akar otthon szülni, ő be akar menni a szülőotthonba. Majd ír pár sort a férjének, azt itt hagyja az asztalon, gyorsan felöltözik, és kísérem be őt a szülőotthonba. Még elég ritkán jönnek a fájások, be lehet a szülésig érni! Ha kimegyünk az országútra, ott annyi kocsi szokott járnival, az egyiket megkérjük, vigyen be a szülőotthonba, megfizeti ő a fuvart.

Abban az időben még nehéz volt egy-egy anyát rábeszélni az intézeti szülésre, mind csak otthon akart szülni. S most végre itt van egy fiatalasszony, aki mindenáron szülőotthonban akart szülni, ezt meg nem tudom, hogy juttatom be!

Nem nagyon örültem az útnak, hiszen elég messzire voltunk, de én is beláttam még mindég jobb, ha a beteg mellett maradok, mintha teljesen egyedül hagyom a tanyán. Mivel elsőszülő nőről volt szó, gondoltam, ha gyorsan elkapunk egy kocsit, még időben be is érhetünk.

Gyorsan felöltözött a kis menyecske, és elindultunk. A hely, ahol a szülőotthon volt, jó öt kilométerre volt a tanyától. Ez az út még egy egészséges embernek is jó órába telt, gyalog. De bíztam én is abban, majd csak jön egy kocsit, amelyik felvesz és beszállít bennünket. Egy óráig még elhúzódhat a szülés és időben beérünk.

Nem szólt az úton semmit az asszonyka, én toltam a kerékpáromat, ő meg jött mellettem sietve, de láttam, hogy néha vigyázva lelassít, megáll kicsit, összeszorítja a száját, de hangosan nem jajgatott. Nagyon akart a szülőotthonba beérni és erősen tartotta magát.

Egyszer csak meghallottam, hogy az országúton egy lovas kocsit jön utánunk. Mondtam az asszonykának, ő ne szóljon semmit, én majd leállítom a kocsit és megegyezek vele. Ne mondjuk, hogy szülés előtt áll, mert akkor nem veszik fel a kocsira, félnek, hogy valami baj lesz. Húzza össze a kabátot magán, és álljon félre.

A kocsit üres volt, egy 22 év körüli fiatalember hajtotta a lovakat. Leállítottam, és mondtam neki, nem jól érzi magát ez a fiatalasszony, vegye már fel és vigye el egy darabon, én meg majd megyek kerékpárral utánuk. Szó nélkül felvette.

A kocsit persze nagyon rázott azon a rossz kátyús úton. Én közvetlenül a kocsit után hajtottam a kerékpárral szép lassan, és közben figyeltem az asszonyt. Láttam ám, hogy mind sűrűbben szorította össze a száját. Egy darabig csak csendben tűrte a fájdalmakat, de egyszer csak nem bírta tovább, és egy nagyot sikított.

Megrémülve fordult hátra a kocsis, hogy mi történt. Erre az asszonyka egy még nagyobbat sikoltott. Gyorsan megállt erre a fiatalember, leszállt, hátrajött, és megkérdezte, hogy hát itt meg mi történik. Mondtam neki, hogy ez a fiatalasszony szülni fog, éppen a szülőotthonba visszük. Nagyon kértem, segítsen rajtunk, mert minden perc drága lehet. Hajtson gyorsan a szülőotthonba.

Erre jó magyarosan elkáromkodta magát, hogy mi aztán jól rászedtük őt. Ő soha nem látott még szülést, ha ezt tudja, nem vett volna fel a kocsijára. Tudtam én ezt jól – gondoltam magamban –, de hát szükség törvényt bont. Mondtam aztán, hogy itt most vitának már nincs helye, induljon el szépen. Hajtson gyorsan, de ha hallja, hogy a fiatalasszony jajgat, akkor egy kicsit lassítson le. A férfi tovább káromkodott magában, de azért felült a kocsira és a lovak közé vágott. Annyit azért még hátrakiáltott, hogy órá ugyan ne számítsunk, mert nem fog segíteni a szülésnél, inkább otthagya kocsistól, lovastól minket. Megnyugtattam, hogy neki aztán semmit sem kell segítenie a szülésnél, csak hajtsa azokat a lovakat szépen!

Közben mind sűrűbben jajgatott az asszonyka. Akkor megkértem a fiatalembert, hogy álljon meg egy kicsit, én is felszállok, hogy az asszony mellett legyek. A kerékpárt meg feltettük a kocsira. Alig mentünk vagy négy kilométert, láttam ám, hogy az asszonynál megkezdődtek a tolófájások. Jaj nekem, csak ezt az egy kilométert bírjuk már ki, legalább ne itt a kocsin legyen meg ez a gyerek. Megint szóltam a kocsisnak, lassítson egy kicsit, de az csak káromkodott hangosan, és inkább még jobban a lovak közé vágott. Akkor már erélyesen rászóltam, ugyan hallgasson el azzal a folytonos káromkodással, van ennek a szegény asszonynak éppen elég baja itt hátul, meg nekem is, ne idegesítsen azzal az örökös mérgeződéssel. Na erre aztán

lelassította a lovakat egy kicsit, mikor láttam, hogy az asszony két fájás közt kicsit pihent, akkor szóltam, hogy kicsit gyorsabban hajthat. Egy ideig csendben volt a fiatalember, akkor meg azt kezdte hajtogatni, hogy meg ne szüljön az az asszony ott hátul a kocsiban, meg ne szüljön!

Mind hangosabb jajgatások és káromkodások közepette végre a szülőotthon elé értünk. Kint álldogált egy asszony, odakiabáltam neki, jöjjön gyorsan, segítsen leemelni ezt a szülönőt, hátha még sikerül bevinnünk a szülőszobába.

A fiatalember leugrott a kocsiról, gyorsan leemelte a kerékpáromat, odatámasztotta a falnak, s ahogy nekünk sikerült az asszonykát leemelni a kocsiról, gyorsan felugrott a férfi, a lovak közé vágott, azt se mondta isten áldja, csak gyorsan elvágatott. Na, gondoltam, ez se fog többet a kocsijára asszonyt felvenni!

Közben elértünk a szülőszobáig a vajúzóval. Ott már a madám is segített, úgy ruhástól, kabátostól az ágyra fektettük, s kezdtük volna gyorsan vetkőztetni, de erre már nem jutott idő. Egy élelet sikoltott és megszületett a baba. Szép, nagy kislány lett.

Nyolc nap múlva mindketten egészségesen elhagyták a szülőotthont. Nagyon boldogok voltak a kislánnyal.

Utólag aztán sokat neveltünk a fiatalasszonnyal és mindég mondogattuk – na ezt a szép kislányt is hárman szülték: az anyja, a bába meg a *kocsis!*

Az orvosok is meghallgattak!

Szülőotthont nyitottak a szomszéd községben. Igaz, hogy csak két szobából állt – egy szülőszobából és egy gyermekágyas szobából – ahol mindössze három betegágy állt rendelkezésre, de mégiscsak szülőotthon volt! nem volt sem állandó orvosa, sem állandó bábája, a környék községi orvosai és bábái tartottak bent ügyeletet. Telefont is adtak a szülőotthonnak. A szülőszobát pedig elég jól felszerelték, ahol mégis csak steril körülmények között szülhettek az asszonyok, nem úgy, mint otthon. Azaz csak szülhettek volna, mert még ez a három ágy is a legtöbbször üresen állt. Pedig de szívügyünk volt ez a szülőotthon! Mindent elkövettünk, hogy idecsalogassuk az asszonyokat szülni, de hiába. Érdekes, hogy még a negyvenes évek elején is rendkívül idegenkedtek az asszonyok az „intézeti” szüléstől. Mindenki csak otthon akart szülni! Valami ősi eredetű, *ösztönös idegenkedés volt ez*. Az élt a tudatukban, hogy aki intézetben szül, az meghal, aki pedig otthon, az életben marad!

Egyik nap éppen én tartottam ügyeletet, mikor végre egy fiatalasszonyt hoztak be, akinél már megkezdődtek a szülőfájások. Bemosakodtam, mindent előkészítettem a szüléshez. Addigra már jöttek is a kitoló fájások. Hamarosan egy szép, egészséges kislány született. Amikor a lepény is levált, láttam, van egy kis gátrepedés. Telefonáltam a doktor úrnak, hogy jöjjön be! (De jó is volt itt a telefon). Nem volt odahaza, hagyta üzenetet. Körülbelül fél óra múlva megérkezett az orvos, és mivel csak egészen kis repedés volt, három öltéssel összevarrta, így gyorsan megvolt vele. Megvizsgálta az asszonyt, az újszülöttet. Semmi rendellenességet nem tapasztalt, így hamarosan el is ment.

A községi orvos is nagyon a szívén viselte ennek a kis szülőotthonnak a jó hírét, még ha nem is volt komplikáció egy szülésnél, amihez orvos kellett volna, ha volt bent egy beteg, akkor azt naponta bejött meglátogatni.

Másnapra a szülőnő belázasodott. Persze abban az időben még nem voltak olyan nagy hatású gyógyszerek mint ma, de adott a doktor úr egy injekciót a betegnek. Harmadnapra már egész magasra szökött a láz. Nem tudtuk, mi lehet a láz oka. Még egyszer végiggondoltunk a doktor úrral mindent, mi is történhetett? Hiszen ez egy teljesen sima szülés volt! Szülés alatt nem avatkoztunk be. Belsőleg nem vizsgáltuk a beteget. A burok szülés előtt egy félórával szabályosan megrepedt. A gátvarrásnál a legnagyobb sterilitással jártunk el. Bemosakodás után a doktor úr nemcsak a kezét, de a seb környékét is jól fertőtlenítette. Tehát mi nem követtünk el mulasztást. De mi történhetett?

Újból megvizsgálta a doktor úr a sebet, de az még csak gyulladásban sem volt. Tehát sebláz nem lehetett. Enni csak egész könnyű ételeket kapott a beteg, a hashajtás is megvolt, de a láz 39 fok volt, és nem akart csökkenni.

Negyedik nap már rázta a hideg az asszonyt, majd hirtelen melege lett, annyira, hogy minden takarót dobált le magáról. Estére már 41 fok volt a láza, aztán ismét a hideg rázta, de úgy, hogy az ágy is rázkódott bele. Teleraktuk melegítőkkal, mégis vacogott. Ha elmúlt a hidegrázás, újból jött a forróság, akkor meg állott vizes ruhával dörzsöltük a testét, a szívére meg vizesruhát borogattunk. De semmi sem segített!

Annyira bántott bennünket a beteg állapota, hogy a doktor úr sem ment haza, ott maradt, és kint a folyosón sétált idegesen, gondolkozott. – Mit csináljunk, bába néni? – kérdezte – teljesen tehetetlenek vagyunk. Ez a beteg meg fog halni! – mondta szomorúan.

Egyre csak gondolkoztam én is, mi lehet a baj, s támadt egy ötletem. Odamentem az orvoshoz, és mondtam neki, ne haragudjon, de úgy szokták mondani, több szem többet lát, hívjon a kórházból ki valakit. Rám nézett, nem szólt egy szót sem, odasietett a telefonhoz, felhívta a városi kórház szülészeti osztályát, és kérte a szülészorvost, hogy azonnal jöjjön ki autóval, a saját zsebéből fizeti a költségeket.

Két órán belül megérkezett a városból a szülészorvos. Ő is tüzetesen megvizsgálta a beteget, mindenről kikérdezte, majd minket is részletesen kifaggatott a szülés lefolyásával kapcsolatban. De ő sem talált semmi olyant, ami ezt a magas lázat előidézhette volna.

Gondolkozott a szülészorvos is, mi lehet itt a baj, s egyszer csak hirtelen rászólt a betegre, nyissa ki gyorsan a száját. A beteg a csodálkozástól hirtelen egészen kitátotta a száját. Bele-nézett az orvos, és megkérdezte, „mióta van magának ennyi rossz foga?” „Hát”, mondta a beteg, „bizony már elég régen, de az ért nem mentem fogorvoshoz, mert a szomszédasszony azt mondta, hogy terhesség alatt nem szabad a fogakat megcsináltatni, kihúzatni meg végképp nem, mert az árt a kicsinek.”

– Hát ez itt a baj! – mondta a szülészorvos. – Ezeket bizony meg kellett volna csináltatni. A rossz fogak gyökerénél gennyzacskó képződött, és a szülés után a genny beáramlott a vérbe, ez idézte elő ezt a magas lázat.

Gyorsan intézkedett, jöttek is hamarosan a mentők, és vitték a beteget be a városba a kórházba. Sokáig kezelték bent az asszonykát, a fogait is rendbehozták, és így sikerült az életnek megmenteni.

A községi bábákat egy-egy alkalommal, a városi kórház nőgyógyászati osztályára is behívták helyettesíteni, ha a szükség úgy kívánta. Egyszer is behívtak éjszakai ügyeletre. Az egyik betegre különösen felhívták a figyelmemet, akinek egy daganatos műtétje volt. Nem tudták, mi lehet vele, mert állandóan hányt. Már csak folyadékot adtak neki, tejet, teát, levest, de bármit kapott, azonnal kihányta. Szegény beteg annyira le volt már gyengülve, hogy szinte reménytelennek látszott a megmentése.

A főorvos úr mindent kipróbált, de egy csepp folyadékot sem tudtak a betegben megtartani. A sok folyadék hiány miatt viszont kezdtek aggódni a beteg életéért. Többféle gyógyszert is kapott, de azokat is azonnal kihányta. A folyadékot pedig annyira kívánta szegény asszony, hogy szinte literszámra tudta volna inni, de semmi sem maradt meg benne. Amennyit megivott, annyi ki is jött belőle.

Bementem a kórterembe, megnéztem a beteget. Valóban elszomorító látvány volt. Ahogy meglátta, hogy új ügyeletes van, azonnal inni kért. Ahogy adtam egy kis teát neki, máris elkezdett hányni.

Közben hivatott a főorvos úr, és ő is nagyon felhívta a figyelmemet erre a betegre. Megkért, állandóan legyek a közelében, és ha valami újabb fordulat állna be, azonnal telefonáljak neki a lakására. Már elég régen ismertük egymást a főorvos úrral, de ilyen gondterheltnak még soha nem láttam. Látszott rajta, hogy nagyon bántja a beteg állapota. A műtét jól sikerült, s most emiatt a hányás miatt nem lehet az asszonyon segíteni. „Ez az asszony sajnos meg fog halni!” sóhajtotta.

Hirtelen eszembe jutott valami. Egy pillanatig még gondolkoztam, merjek-e szólani, vagy ne, tudniillik a többi bába mind nagyon félt a főorvostól, mert rendkívül szigorú, hirtelen haragú ember volt. Kitűnő szakembernek ismerte mindenki, de az általa kiadott utasításokba nem tűrt beleszólást. Na de most egy ember életéről van szó, gondoltam, és mondtam neki, hogy van egy elgondolásom.

– Ennek a betegnek valami rendkívüli gyomoridege lehet. Most már nagyon kívánja a folyadékot, hiszen egészen ki van száradva, de amint hallom, hagyják, hogy akár fél litert is megigyon egyszerre. Ez nem helyes! Az ideges gyomor a sok folyadék után összerándul, és azonnal kilök magából mindent. Az én javaslatom az lenne, próbáljuk meg, hogy adjunk a betegnek óránként egy evőkanál jégbe hűtött tejet. Ez a kis mennyiségű jeges tej hűtené és egyben megnyugtató a gyomrát. Ahhoz ez a mennyiség viszont túl kevés, hogy a gyomor kilökje magából. Ezzel szemben viszont a tej táplálná is a beteget!

A főorvos úr végighallgatott, rámnézett, nem szólt egy szót sem, csak megfogta a kezemet és húzott be a kórterembe. Ott megálltunk a beteg ágya mellett, és közölte velem, hogy én leszek az éjjel ügyeletes. Óránként egy evőkanál jégbe hűtött tejet fog kapni, de egy cseppel sem többet. És sűrűbben sem. Szigorúan csak óránként. A többi betegnek is meghagyta a főorvos úr, nehogy valaki merjen valami innivalót adni az asszonynak, bárhogy könnyörögne is, mert az az életébe kerülhet. Ezután hazament.

Nekem természetesen sok dolgom volt, de minden órában megjelentem a betegnél az egy evőkanál jégbe hűtött tejjel. Szegény asszony annyira kívánta már a folyadékot, hogy csak úgy remegett mikor meglátott a kanállal. Úgy könnyörgött, legalább még egy kanál tejet adjak neki, de nagyon erős voltam, bárhogy sajnáltam is, és nem adtam. Ekkor megragadta a kezemet, kitépte belőle a kanalat, és újból elkezdte nyalogatni, hátha rajta maradt még egy csepp tej.

Amikor az első kanál tej megmaradt az asszonyban, kezdtem kicsit reménykedni. Sőt már a másik kanál tejet sem hányta ki. Akkor már a beteg is annyira hitt ebben a kanál tejben, hogy egész éjjel nem aludt, csak figyelte az órát, és ha egy percet késtem, kétségbeesetten csöngetett értem, hogy jöjjen gyorsan, mert már letelt az óra!

A főorvos úr úgy látszik, csak nem tudott otthon elaludni, mert éjjel egy órakor telefonált nekem, s kérdezte, hogy válik be a kanál tej? S mikor mondtam neki, úgy látszik sikerül megmenteni az asszonyt, mert eddig még egyetlen kanál tejet sem hányt ki, akkor hosszú ideig nem szólt egy szót sem a telefonba. Csend volt a vonal másik végén, s végül halkán csak annyit tudott kimondani, hogy „Jól van bába néni, köszönöm magának!”, s letette a kagylót.

Másnap a főorvos úr már hajnalban ott volt a kórházban. Első útja hozzám vezetett, s mikor meghallotta, hogy még mindég viszem a kanál tejet, és túri a beteg gyomra, egész derűsen nyitott be a kórterembe. Meghagyta, hogy továbbra is csak ezt a mennyiséget tartsuk.

A következő napokban már kezdett visszajönni az életkedve is a betegnek. Lassanként enni is kezdett. Mivel a műtétje jól sikerült, ő is lassan kezdett megerősödni, így tíz nap múlva már haza is engedték a kórházból.

Mondogatta is szegény asszony mindég, hogy egy kanál hideg tejnek köszönheti az életét.

Ikrek napja

Ha ikerszülést vezettem le, az mindég nagy esemény volt, nemcsak a szülónőnek, hanem nekem is. Bár ikerszülésnél sokkal hamarabb jöhetett közbe valami komplikáció, azért mégis örültem, ha ikergyánús szüléshez hívtak.

A kis szülőotthonban tartottam éppen ügyeletet, s mikor bementem, már feküdt bent egy beteg, akinek szép kis ikrei voltak. Éppen gyönyörködtem a két kisfiúban, mikor jelentették, hogy szülönőt hoztak be. Megörültem neki, mert ilyen is ritkán fordult elő, hogy a három betegágyból egyszerre kettő is foglalt legyen. Minden kényelmük megvolt a szülőotthonban, mégsem akartak bejönni szülni.

Megvizsgáltam az asszonykát, és megállapítottam, hogy mindkét oldalon szívhangokat hallok. Megkérdeztem az asszonyt, hol érzi a mozgást és azt válaszolta, hogy oldalt is, meg fent is. Ritka véletlen, de itt is ikrek lesznek!

Telefonáltam a doktor úrnak, jöjjön be, vizsgálja meg ő is a beteget, nehogy ha éjjel valami komplikáció jön közbe, esetleg ne találjam otthon. Ahogy megérkezett, megvizsgálta a szülönőt, s ő is megállapította, hogy itt ikrek lesznek.

Nemsokára meg is repedt a burok, és egy óra múlva megszületett egy kisfiú. Megnézte a doktor úr is, és azt mondta, ez bizony elég kicsi, nézzük meg, valóban van-e még másik is. Az asszony terhe még elég nagy volt, és a szívhangokat is jól lehetett hallani. A szülönő is belenyugodott, hogy nemsokára születik egy másik babája is. Körülbelül tíz perc múlva megkezdődtek az újabb fájások, majd megrepedt a burok. De ez a baba már lábbal jött a világra, s így jó volt, hogy ott volt a doktor úr, mert beavatkozásra volt szükség. Ez is kisfiú lett. A lepény szépen levált, nem volt semmi baj. A doktor úr várt még egy kicsit, s mikor látta, hogy minden rendben van, hazament.

Éjjel 11 órakor ismét jelentették, hogy újból szülönőt hoztak, de nagyon siessek a szülőszobába, mert már sűrűn jönnek a szülőfájások. Alig tudtam bemosakodni, már arra sem volt időm, hogy megvizsgáljam a beteget, mert a burok megrepedt, és jöttek a tolófájások. Hamarosan megszületett egy kislány. Mondtam az asszonynak, milyen szép kislánya van. Hát ő fiút jobban szeretett volna, mondta, mivel már van egy kislánya, de azért ennek is örül. Főleg annak örült, hogy túl van a szülésen.

A baba csak kétkilós volt, az asszony viszont elég nagy teherrel jött be. Gyanús lett nekem. Most már megvizsgáltam az asszonyt, s nem akartam hinni a fülemnek. Tisztán hallottam a szívhangokat. De hiszen akkor itt is ikrek lesznek.

Szaladtam a telefonhoz, és hívtam a doktor urat. Jöjjön gyorsan, mert megint ikerszülés van! Persze őt álmából költöttem fel, s úgy féléberem mondta a telefonba, hogy ugyan bába néni, ne bolondozzon már. Azért ma nem fog minden szülönő ikreket szülni. Maga ma úgy benne van az ikerszülések levezetésében, hogy biztosan csak képzelődik. – De doktor úr, hát tisztán hallok a szívhangokat – mondtam. – Jöjjön ki gyorsan!

Hamarosan megérkezett, s addigra már meg is kezdődtek az újabb szülési fájások a betegnél. Ez a másik baba viszont már harántfekvéses volt. Gyorsan nekilátott a doktor úr bemosakodni, hogy mire a burok megreped, készen legyen. A burokrepedés után elég könnyen sikerült neki megfordítani a magzatot, és minden különösebb baj nélkül megszületett a másik kicsi is. Ez viszont már fiú lett! Rendkívül boldog volt az anya, hogy fia is van már.

Még ott maradt egy darabig velünk a doktor úr, de látva, hogy minden rendben van, hazament. Búcsúzóul azért megjegyezte – a mai nap folyamán már három ikerszülés volt, több ágy már nincs a szülőotthonban, „bába néni, mára már több ikerszülést ne ütemezzen be!”

Mondanom sem kell, hogy mindenki csodálta a kis ikreket. Olyan aranyosak voltak így együtt. Szépen fejlődtek, csak az egyik ikerpárból a kisfiút etetni kellett, mert nem tudott szopni, gyenge is volt, állandóan melegvizes palackokkal raktuk körbe. Tíz nap után azért annyira megerősödtek, hogy hazaengedtük őket. Sokat gondoltam rájuk, vajon mindkettő életben maradt-e?

Egyszer mentem az utcán, és láttam, hogy egy asszony jön velem szemben és ikreket vezet. Csak a kicsiket figyeltem, hogy milyen aranyosak, s akkor hallom, hogy sugdos az anyjuk nekik, hogy köszönjenek szépen a bába néninek! Akkor ismertem meg az asszonykát. Neki voltak az ikrek napján a szülőotthonban azok a gyengébben fejlett kisbabái. Most meg milyen egészségesek, aranyosak, szépek lettek! Azóta többször találkoztunk, de már nem kellett a kicsiknek súgni, megismertek, és maguktól is köszöntek!

A nagy szerelem

Azt szokták mondani, hogy a házastársakat eleinte a szerelem, később a gyermek tartja össze. Az én tapasztalatom szerint viszont egy házasságot a megértés, egymás kölcsönös megbecsülése tart össze igazán.

Ismét ügyeletet vállaltam a szülőotthonban, amikor egy fiatal házaspár jött be. A fiatalasszonyon már látszott, hogy megkezdődtek nála a szülőfájások, így mondtam a férjének, hogy búcsúzzanak el egymástól, ő menjen haza, mi meg menjünk gyorsan a szülőszobába. Reggel majd érdeklődjön, meglett-e már a baba?

Hogy gondolom én azt, hogy ő most elbúcsúzzon a feleségétől, kérdezte megrökönyödve a férfi. Azt már nem! Ő ugyan nem engedi bevezetni a feleségét a szülőszobába ha ő is nem mehet be vele. Ő úgy szereti a feleségét, és megfogadta, hogy soha, semmilyen körülmények között nem hagyja egyedül – jelentette ki határozottan. Majd hangosan elkezdett jajgatni, hogy ő nem bírja ki ezt a szülést, ő ezt nem fogja túlélni. Nyugodjon csak meg, mondtam neki, ő az, aki biztosan túl fogja ezt élni, csak ne zavarjon már itt bennünket! Nekem meg kell vizsgálnom a feleségét, ha tényleg úgy szereti őt, mint ahogy mondja, akkor most hagyja nyugodtan, ne idegesítse fel ezzel a siránkozással! Már elég sűrűn jönnek a fájások, ne húzzuk az időt fölöslegesen. De sehogy sem tudtam megszabadulni tőle. Nem tágitott mellőlünk.

Közben kinyitottam a szülőszoba ajtaját, és bevezettem a fiatalasszonyt, majd gyorsan csukni akartam magunk után az ajtót, de a férfi nem engedte. Hirtelen olyan mérges lettem. Szegény asszony egyre hangosabban kezdett már jajgatni, ahogy sűrűsödtek a fájásai, mi meg az ajtóban itt huzakodunk ezzel az emberrel. Erélyesen rászóltam, ugyan menjen már haza, hát nem érti meg, hogy nem lehet jelen a szülőszobában a szülésnél?! Legalább addig hagyjon már nyugodtan, amíg megvizsgálom a feleségét, s akkor majd meg tudom mondani, hogy körülbelül mikorra várható a baba. Rendben van, mondta, de itt leül az ajtóba, és addig nem megy innen el, amíg be nem engedem, mert ő *megfogadta és be is tartja*, hogy soha nem hagyja el a feleségét! Ezzel leült a küszöbre.

Megvizsgáltam a fiatalasszonyt. Elsőszülő nőről volt szó, és a tágulási időszakban volt. Kiszóltam a férjnek, hogy nyugodtan hazamehet, mert itt reggel előtt nem lesz kisbaba. Nyugodjon meg, most már jó kezekben van a felesége, reggel jöjjön vissza, és akkor már megtudja az eredményt is. Azt azért beláthatja, hogy reggelig nem ülhet itt a küszöbön.

Mondhattam én amit akartam, mivel az ajtót becsuktam, odarohant a szülőszoba ablakához, és ott kiabált be a feleségének, hogy azonnal jöjjön ki, csak még egy pillanatra akarja látni.

Láttam, már a beteget is idegesíti ez a sok huzavona, elég nagy fájdalmai voltak, nyugalomra lett volna szüksége. Mondta is szegény, hogy neki is elég terhes már ez az úgynevezett nagy szerelem, de mit csináljon, ha egyszer annyira szereti őt a férje. Amíg a férfi az ablakon kiabált be a feleségének, én kulcsra zártam a szülőszoba ajtaját, és mentem vissza a beteghez, gondoltam, majd csak megunja magát kint a hidegben, és hazamegy.

Hajnali két órakor megszületett egy egészséges, szép kisfiú. Mindkettőjüket rendbetettem, és mikor láttam, hogy nincs semmi baj, az asszonyka is megnyugodva elaludt, én is lefeküdtem.

Reggel éktelen dörömbölésre ébredtünk. Már hajnalban ott volt a férj, hogy él-e még az ő felesége? Mondtam, hogy él, sőt most már ketten élnek és mindketten egészségesek. Van egy szép kisfia. De nem régen aludt csak el a felesége, hagyja pihenni, hiszen eléggé kimerült a szülésben. Ne költsük fel. Márpedig ő innen nem megy el addig, amíg nem láthatja a

feleségét. Láttam, hogy egykönnyen nem szabadulok meg tőle, megengedtem neki, hogy egy pillanatra benézzen a szülőszoba ajtaján. De nagyon kértem, belépnie nem szabad! Gondoltam, ha látja, hogy minden rendben van, a felesége szépen, nyugodtan alszik, majd csak megnyugszik.

De nem úgy történt. Az ajtóig szépen, csendben, lábujjhegyen ment, s mikor én kis résnyire kinyitottam az ajtót, abban a pillanatban egy hirtelen mozdulattal belökte, berontott a szobába, odaszaladt a feleségéhez, belekapaszkodott, rázta, csókolgatta, és kijelentette, hogy őt most már innen az ágytól kötéllel sem tudják elvontatni.

Hát jobban kimerültem, mint egy szülés levezetésénél, míg végre meg tudtam szabadulni tőle. Számolgattam a napokat, mikor telik már le a nyolc nap, mikor engedhetjük már haza a feleségét, mert amit ez alatt a néhány nap alatt végigküszködtünk ezzel az emberrel, azt nem lehet elképzelni sem!

Tizennégy hónap múlva megint megjelent az én kis asszonykám a szülőotthonban. Milyen a véletlen, megint én voltam az ügyeletes bába. Mindjárt megismertem, láttam, hogy egész előrehaladott állapotban van már a szülés nála, de közben ijedten néztem körül, hol van a férje. Nagyon megijedtem, hogy megint mi vár ránk ezzel a nagy szerelemmel.

A fiatalasszony szégyenlősen lehajtotta a fejét, és úgy suttozta, hogy most csak egyedül jött be. – Egyedül? – kérdeztem. – Hát hogy lehet az? Vagy talán dolgozik a férje, és nem is tudja, hogy már megkezdődött a szülés? Ó nem – mondta az asszonyka –, a férjem otthagott engem. Elváltunk.

– Ez hihetetlen, hiszen úgy szerette magát, mi történt tulajdonképpen? – Nem érettük meg egymást – mesélte –, amikor hazavittük a szülőotthonból a kisfiunkat, az teljesen megváltoztatta az addigi életünket. Nem ment minden úgy, mint régen! A férjem szerette volna, ha mindég csak vele foglalkozom, és nem a gyerekekkel. Aztán egyik napról a másikra otthagott.

Szegény asszony, mit fog most csinálni két gyerekkel? Miből fognak megélni? Úgy tervezték, mesélte az asszony, hogy a nagymama majd magához veszi a két kicsit, ő meg elmegy dolgozni. Amit keres, majd abból próbálnak megélni valahogy.

Reggelre szép kislánya született. De nagyon szomorú volt szegény asszony, most nem törte rá senki sem az ajtót, senki sem hangoztatta, hogy soha nem hagyja el!

Próbáltam vigasztalni, hogy ne féljen, ha a férje megtudja, milyen szép kislánya van, biztosan visszajön hozzá. – Dehogyan jön az! – mondta az asszony – hiszen mikor megtudta, hogy jön a másik baba, pont azért hagyott el! De amint hallottam, már udvarol valakinek, rövidesen újból megnősül.

Nem is ment hozzá vissza a férje soha többé, még csak a gyermekeit sem akarta látni. Anyagilag sem segítette őket, a nagymama nevelgette a kicsiket, a fiatalasszony meg keményen dolgozott, hogy el tudja tartani őket.

Így végződött ez a nagy szerelem, így tartotta be a férje azt a sokat hangoztatott fogadalmát, hogy soha egy pillanatra sem hagyja el a feleségét. Aztán még a gyermekeit is elhagyta!

A harcok alatt is szültek

A község közelében már elég nagy volt a lövöldözés. A szovjet csapatok gyorsan haladtak előre, a németek viszont itt-ott még tartották magukat.

De az asszonyok a harcok alatt is szültek. Ágyúdörgés ide, ágyúdörgés oda, most is szüléshez hívtak. Egy kisfiú szaladt értem, hogy az édesanyja rosszul van, azonnal menjek hozzájuk. Az édesapja nincs odahaza, elvitték munkára.

Megfogtam a gyerek kezét, és a házak tövében meghúzódva óvatosan elindultunk a mutatott irányba. Közben állandóan hallottuk a lövöldözést, de hogy honnan lőttek és hová, azt nem tudtuk megállapítani. Minket csak az nyugtatott kissé, hogy a közelünkben semmi sem dőlt össze, nem pattogtak a golyók. Gondoltam, ez csak azt jelentheti, hogy nincsenek azért még olyan közel a harcok. Katonákat sem láttunk sehol, így aztán mind bátrabban szaladtunk át egy-egy utca végén.

A beteget egyedül találtam otthon egy másik kis gyerekekkel. Már nagyon rosszul volt. Megnyugodva sóhajtott, amikor meglátott. A szülés szépen haladt előre, közben egyre közelebről hallottam az ágyúdörgést. Hova lehetne ezt a szegény asszonyt elvinni? Nem tagadom, én is félttem, de én nem szaladhattam az óvóhelyre, mint mások. A két kis gyereket kiküldtem a konyhába, és kértem, csináljanak tüzet a spartheltban, és melegítsenek nekem vizet a fürdéshez. Gondoltam, legalább lesz egy kis elfoglaltságuk, és nem lesznek itt útban a szobában.

Egy fél óra múlva szépen, simán megszületett egy egészséges kisfiú. Semmi különösebb baj nem történt a szülés közben, s mire éppen rendbe raktam a beteget és megfürdöttem az újszülöttet, berohant egy férfi a szobába, hogy most hallotta, itt szül egy asszony, igaz ez? Hiszen már kidobolták a községben, hogy mindenki menjen valamilyen óvóhelyre, mert nagy harcokra kell számítani.

Megijedtem, hogy most mit csináljunk ezzel a szegény asszonnal, hogy és hova vigyük el. Ha sokat mozgatjuk, rángatjuk közvetlenül a szülés után, még elindulhat a vérzés, és hol talállok én most orvost?!

Nagyon rendes ember volt ez a férfi. Azt mondta, úgy tudja néhány utcával arrébb van egy nagy ház, jó nagy pincével, és hallotta, hogy óvóhelyet csináltak belőle. Oda vigyük az asszonyt! Segít ő nekem, várjak csak egy kicsit! Hazarohant, és hozott egy talicskát, abba én beletettem egy párnát, ide beültettük az asszonyt és jól betakargattuk. A férfi elkezdte a talicskát szép lassan, óvatosan tolni, hogy ne rázzon nagyon, én meg fogtam a két kicsit az egyik kezemmel, a másikban meg vittem az újszülöttet és mentünk az ember után.

Sajnos mire ahhoz a pincés lakáshoz értünk, már négy család beköltözött oda, és minket egyáltalán nem akartak beengedni. Így is túlszűfolt volt a pince, jóval többen voltak benn a megengedett létszámnál. Na de ennek az embernek aztán beszélhettek, nem hagyta magát egykönnyen elküldeni, hiába álltak az ajtóba, ő egyre csak nyomakodott előre a talicskával, s közben magyarázta, hogy most szült ez az asszony, csak nem hagyjuk az utcán, na meg itt a három gyerek is. Végül megsajnálta bennünket, sőt az egyik család felajánlotta, hogy nekik van lent egy dunnájuk, azt leterítik a földre, arra fektessük rá az asszonyt, és mi meg a három gyerekekkel körbe a dunnán húzódjunk meg, mert másképp már nem férünk.

Közben amennyire tudtam, figyeltem az anyát, hogy a nagy huzavonában nem-e elindult a vérzés nála. De úgy láttam, nem viselte meg az út, minden rendben volt.

Ijedt csendben figyeltük, hogyan közeledik vagy távolodik az ágyúdörej. Reggel érkeztünk, és most már késő délután lett. Persze ennivalót senki nem hozott magával, úgy gondolták, csak egy-két órát kell itt meghúzódjanak. Így aztán kezdtek a gyerekek éhesek lenni.

Az egyik gyerek elkiabálta magát, hogy éhes. Erre aztán elszabadult a pokol, minden gyerek kórusban ennivalóért könyörgött. Közben a szülőnő is megéhezett és mondta, ő sem bírja tovább ezt az éhséget. A gyerekeit is sajnálta, nem bírta hallgatni, hogy kérik az ennivalót. Ő már elég jól érzi magát, felkel, hazamegy és hoz valami ennivalót.

Erre valaki megszólalt, neki az az érzése, elvonultak már innen, mert hosszú ideje nem hallani semmiféle lövöldözést. Figyeltünk egy kicsit. Tényleg csend volt kint. Óvatosan kinyitottuk a pince vasajtóját, kinéztünk; teljesen üresek voltak az utcák. Nem tudtuk elképzelni, mi lehetett, de tényleg csend volt.

Na mondtam, ha tényleg ilyen csend van, nehogy ez az asszony felkeljen és valami baja legyen, mondja meg nekem, hol találok valami ennivalót a lakásán, elszaladok érte. Hát mondta szegény, ő bizony egy kis levest kívánna, nem tud most száraz ételt enni. Vigyem a nagyobbik gyereket magammal, az majd mindent megmutat, mit hol szoktak tartani. De ha tényleg nem félek és úgy látom, vége a harcoknak, akkor van otthon a kamrában két tyúk, csináljak belőle egy csomó tyúkhúslevest!

Elindultam, persze mindkét gyerek jött velem, mert már nagyon éhesek voltak. Lövöldözést nem hallottunk, így mind bátrabban haladtunk előre. Otthon a gyerekek gyorsan nekiláttak a kenyérnek, zsírral megkenték és jó étvággal falatoztak. Én meg felpucoltam a két tyúkot, jó sok zöldséggel mindkettőt egy nagy fazékba tettem, és odatettem főzni. Gondoltam, ha a hús nem is fő meg egészen, a leveze már akkor is jó lesz ennek a szegény asszonynak.

Amíg a leves főtt, egy kosárba összekavartam, amit csak találtam ennivalót. Közben egész jól megfőtt a hús is a levesben, mikor egyszerre csak megint elkezdődött a lövöldözés. De most már egészen itt a közelben.

Kinéztam az ablakon, s láttam, hogy a szemben lévő ház kéményét valami levitte. Gyorsan fogtam a fazekat a levessel, letakartam és egy másik kosárba állítottam. Fogtam mindkét kosarat, s elindultunk a gyerekekkel. Sajnos most már nem tudunk olyan nyugodtan menni, mint ahogy idejöttünk. Hol előttünk, hol mögöttünk porzott a föld. Valahonnan, valahová egyre sűrűbben lőttek. A két gyerek remegve bújt mögém.

Óvatosan meglapulva, egyik háztól a másikig bujkálva, csomagokkal megrakodva, végre elértük az óvóhelyet. A vasajtó persze már zárva volt, mert attól féltek, hogy belőnek, vagy valami idegen katona bemegy.

Kopogtunk, dörömböltünk, kiabáltunk, hogy nyissák ki az ajtót, de hiába. Nem nyitották ki. Mint később megtudtuk, csak a dörömbölést hallották, a hangunkat a nagy ágyúdörgéstől nem, azt hitték, idegen katonák vannak kinn, és nem mertek ajtót nyitni. Mi meg a két gyerekkel kétségbeesve lapultunk az ajtóban a legnagyobb ágyútűzben. A gyerekek a félelemtől elkezdtek sírni.

Nagy sokára végre megint csend lett, ismét elkezdtünk dörömbölni az ajtón. Szegény beteg asszony már sejtette, hogy mi lehetünk kinn, már közben is könyörgött, hogy nyissanak ajtót, de a többiek nem engedték meg.

Most, hogy csend lett ismét, résnyire csendben kinyílt az ajtó, valaki kilesett rajta, s mikor látta, mi vagyunk azok, megkönnyebbülten engedett be. Mindjárt megettetem a beteget, egész felélénkült a jó friss húslevestől. A gyerekek is újból ettek. Aztán a pincében lent lévőkhöz igazságosan szétosztottuk a húst.

Az egyik férfi közben újból kilesett az ajtón, és azt mondta, mintha valamilyen idegen katonát látott volna elszaladni a szemben lévő ház ajtaja előtt. Többen kimerészkedtek, és látták, hogy szovjet katonák ágyúkat huzatnak lovakkal. Mikor megláttak minket a pinceajtóban, integettek, és mutogatták, hogy nincs puskalövés, nem kell félni, menjünk ki nyugodtan. De persze senki sem mert még kimenni.

Késő este volt, mikor néhány szovjet katona bezörgetett a pinceajtón, és mutogatták, hogy mehetünk haza, vége, nem kell tovább félni, nincs több német. Meglátták az újszülöttet, felvették, dédelgették, becézgették, mutogatták egymásnak. Kicsit megkönnyebbültünk, és lassanként elkezdtünk készülni hazafelé.

De még visszajöttek a németek.

Ágyúdörgésben

Néhány napos pihenő után kiújultak a harcok. Most ismét a németek voltak bent, és felszólították a lakosságot, hogy hagyják el otthonukat és meneküljenek. Sokan féltek, hogy a községben nagyobb harcok lesznek, és ezért távolabbi tanyákra, rokonokhoz, ismerősökhöz költöztek. Többek közt a község vezetői is elmentek. Mivel nekem a közelben sem rokonaim, sem olyan ismerőseim nem voltak, akikhez beköltözhettem volna, gondoltam, bemegyek a szülőotthonba, és ott próbálom meg átvészelnem a harcokat, egyben vigyázok is, hogy ne rámolják ki az ott lévő műszereket, felszerelést.

A szülőotthonban teljesen egyedül maradtam, a takarítónő, aki csak bejárónő volt, és csak délelőttként segített eddig is, szintén elmenekült. Nagy volt a zűrzavar a községben, mindenkit siettetek a lakásuk elhagyására. Rólam mindenki megfélemedezett, arra nem is gondoltak, hogy a szülőotthonban is lehet még valaki.

Már egész közélről lehetett hallani az ágyúdörgést, amikor egy kocsi állt meg az ajtóban. Tanyáról hoztak egy szülőnőt. A fiatalasszony még nem volt nagyon rosszul; egyedül jött be, míg a férje kint a lovakat hozta rendbe. Ránéztem az asszonyra, s kérdeztem, volt-e már orvosnál, mert én úgy látom, szűkmedencés. Igen, volt orvosnál, mondta, s közölték is velem, hogy mivel szűkmedencés, feltétlenül csak kórházban szülhet. Nem lesz egyszerű, sima szülése. Hát ezért jöttek most be a szülőotthonba, bár nagyon féltek az úton, hogy itt szüljön!

Megvártam, míg bejött a férje is, s mondtam nekik, hogy ez itt nem kórház, csak egy vidéki kis szülőotthon, itt műtéteket nem tudnak végezni, még akkor sem, ha történetesen nem a legnagyobb harcok vannak kilátásban. De most még csak orvost sem tudok hívni, mert már mindenki elment, és teljesen egyedül maradtam itt. Ezt a szülést én orvos nélkül levezetni nem tudom, ezt csak kórházban tudják. De ha már úgyis kocsival vannak, szülésig még van elég ideje, hiszen elég ritkán jöttek a fájások, a férje vigye be a városba a kórházba! Talán még sikerül bejutniuk.

Az asszony megértette, amit mondtam. Úgy látszik, annak idején az orvos jól elmagyarázta neki, miről van szó, és fordult is volna vissza, hogy kimenjen a kocsihoz, de a férje nem volt hajlandó megmozdulni. Hangosan méltatlankodni kezdett, hogy én biztosan csak le akarom rázni a nyakamról őket, mert félek, biztosan én is menekülni akarok. Ő bizony sehova nem viszi innen a feleségét.

Félrehívtam a férfit, és mondtam neki, értse már meg, ez egy nagyon komplikált szülés lesz, itt nemcsak a gyermek élete lesz veszélyben, hanem a feleségéé is! Én egyedül képtelen leszek segíteni rajta, orvos meg nincs a közelben sehol. Erre lassan kezdett elcsendesedni, s abban a pillanatban egy nagy ágyúdörgést hallottunk, egészen a közelben, amit sorozatban követett a többi. Ijedten szaladtunk be a szülőszobába mindhárman.

Hát most már mindegy, mondta az ember, ő teljesen rám bízta a feleségét. Én tanultam a mesterségem, így a legjobb tudásom szerint segítek rajta. Innen most már sajnós a kórházba nem lehet bejutni, mert minden irányból lönek. Beláttam, tényleg reménytelen a helyzet, sajnáltam is ezt a kis ijedt asszonykát. Még mindég jobb lesz, ha itt marad velem, mintha az országúton, valamilyen harcokba belekeveredve a kocsin egyedül lesz rosszul!

Mondtam az embernek, hajtson a kocsival egy védett helyre, a lovakat kösse ki valahová, nehogy elszabaduljanak a nagy zajtól, aztán üljön le itt kint a folyosón, mert sajnós ennél a szülésnél az ő segítségére is szükségem lesz. Egyedül nem fogok boldogulni. Dehogy marad ő

itt, ijedt meg az ember, még itt hátul valahogy csak ki tud hajtani a községből, és visszamegy a tanyára. Más az, ha van valaki a tanyán és nem teljesen üresen találják a katonák. Különb is ott a rengeteg jószág, azokat etetni, itatni kell, különben mind elpusztul.

Ebbe aztán végképp nem akartam belemenni, hogy még ez az egy élőlény is itthagyon bennünket. Most mi a fontosabb? A felesége és a gyermek élete, vagy a tanya a jószággal? Még a gondolattól is megrémültem, hogy ezzel a szerencsétlen asszonnyal – egy ilyen komplikált szülésnél – teljesen egyedül maradjak. A községben már senkit sem találok, másra nem számíthatok csak erre az emberre. De mire elhelyeztem a fiatalasszonyt, közben a férje szép csendben kiosont az ajtón, s csak azt hallottam, hogy a lovak közé vágott, és gyorsan elhajtattott. Még a feleségétől sem búcsúzott el, nehogy visszatartsa!

Most aztán mi lesz velünk?! A szülönőt nem akartam idegesíteni, hiszen egyre sűrűbben jöttek a fájásai, az ágyúdörgések meg egyre közeledtek. Előkészítettem mindent a szüléshez. Közben azért kiszaladtam a telefonhoz, és megpróbáltam egy-két közéleti ember telefonszámát felhívni, többször próbálkoztam az orvos lakással is, de hiába, sehol senki nem vette fel a telefont.

Hiába, nincs itt már senki! Nem kísérleteztem tovább, bemosakodtam, és megvizsgáltam a fiatalasszonyt. Arra a megállapításra jutottam, hogy itt bizony nagy küzdelem vár ránk. A magzat feje egyáltalán nem illeszkedett be a medencenyílásba, hanem előre kitért a medence bemenete felett. A kórházban biztosan császármetszést alkalmaztak volna. Rajtunk itt csak egy csoda segíthet, na és persze ez a szegény asszonyka itt!

Értelmes, gyors felfogású kis fiatal menyecske volt, így két szülőfájás közötti szünetben elmagyaráztam neki, hogy minden az ő viselkedésétől függ. Kioktattam, mikor mit kell tennie, hogy segítse a szülést. Láttam rajta, megértett, érezte, hogy csak ketten harcolhatunk az életéért. Külső segítségre nincs kilátás. Felkészítettem arra is, hogy esetleg a magzat életét nem tudjuk megmenteni, de mindent elkövetünk azért, hogy az ő életét megmentjük. „Ha rám hallgat, és türelmesen mindenben úgy segít, ahogy kérem, nem lesz itt semmi baj!” – nyugtattam kicsit bizonytalan hangon.

Jöttek a szülőfájások egyre sűrűbben, de teltek az órák is, és a szülés csak nem akart haladni! Az ágyúk egyre közelebb dörögtek, de mi már szinte azt sem hallottuk, annyira csak a szülésre koncentráltunk. A méhszáj már kitágult, de a magzat feje továbbra sem tudott beilleszkedni a medence bemenetébe. Se orvos, se egy injekció, hogy segítene! Bár mi abban az időben még nem adhattunk be injekciót, de most beadtam volna én mégis egyet, ha lett volna, de sajnos nem volt! A szülőotthonban sem injekciót, sem gyógyszert nem tarthattunk, azt mindég az orvos hozta magával, ha szükség volt rá.

Egyre csak azon törtem a fejem, mit kellene tennem, hogyan tudnám a magzat fejét a medencenyílásba irányítani. Fogtam egy lepedőt, azt körülcsavartam a szülönő testén, és két fájás-szünetben a magzat fejét a medencenyílás felé irányítottam, majd a lepedőt jól meghúztam, és szorosan megkötöttem. Azért kellett jó szorosan megkötönnöm a lepedőt, hogy egy újabb fájás alatt a magzat feje ne térjen ki, hanem rögződjön.

Mikor ezzel kész voltam, megkértem a beteget, ha jön egy újabb fájás, akkor kapaszkodjon az ágy rácsába, és teljes erővel nyomjon, majd én is segítsek neki.

Már több órája kínlódtunk így, mindketten teljesen ki voltunk merülve, de eredmény semmi! Szegény asszony pedig úgy figyelte minden szavamat, úgy szeretett volna segíteni, de a szülés sehogy sem haladt. Közben figyeltem a magzat szívhangját, ami még mindég kielégítő volt. Ez újabb erőt adott. Hátha a magzatot is sikerül megmenteni. Már mindkét kezem teljesen

elzsibbadt a nyomástól, mikor hirtelen észrevettem, hogy a magzat feje végre benyomul a medencenyílásba.

Most aztán újult erővel küzdöttünk tovább mindketten! Nem is figyeltük mi már régen az ágyúdörgést, volt nekünk elég bajunk, csak úgy csurgott a verejték mindkettőnkéről.

Nyolc óra hosszat, a teljes végkimerülésig kínlódtunk így, de ezt a nyolc óra hosszát a szó szoros értelmében primitív módszerekkel kínlódtuk végig, míg végre megszületett a baba! Kisfiú lett, de ennyi nyomás után *fehér álhalálban* jött a világra. A szívhangok viszont még jók voltak. Láttam, hogy az asszony megkönnyebbült kicsit, és mindjárt az volt az első kérdése, meghalt-e a kicsi?

Mondtam, még van szívhangja, mindent elkövetek, hogy megmentsem. Nem vérzett az anya, így betakartam és otthagytam, s gyorsan hozzáfogtam a kicsi élesztéséhez. Bár már remegett a kimerültségtől a kezem, lábam, s kicsit féltem is, nehogy elejtssem a magzatot, de itt most szó sem lehetett pihenésről.

Nyálkát szívtam, hideg-meleg fürdőt váltottam a picinek, de nem reagált. Megpróbáltam a lóbálást, úgy, hogy medencével felemeltem fejjel lefelé, hogy a mellkas összeszoruljon, majd nagy ívben leengedtem, hogy a levegő tóduljon a tüdejébe. Ezt többször megismételtem, majd megint hideg-meleg fürdő következett. De semmi életjel! A szívhangok viszont még mindég kielégítőek voltak. Nem szabad elfáradnom, nem szabad abbahagynom – bíztattam magam.

Két óra hosszan keresztül próbálkoztam mindennel, amit csak valaha is tanultam vagy olvastam az álhalálból való élesztéssel kapcsolatban, míg végre egyszer csak elkékült a csecsemő. Reménykedni kezdtem! További hideg-meleg fürdő, lóbálás, paskolás következett, míg végre egyszer felsírt a baba. Még soha ennél szebb sírást nem hallottam! Mindkettőnk szeme könnybe lábadt az örömtől. Egyszerre mindent elfelejtettünk, elfelejtettük azokat az embertelen kínokat, melyeket már lassanként másfél napja csináltunk végig. Értelme volt!

Gyorsan melegbe tettem a kicsit, és siettem az asszonyt megnézni, mert eddig bizony oda sem tudtam menni hozzá, csak mindég kérdeztem hogy van, nem vérzik-e? Egy percre sem hagyhattam abba az élesztést, hiszen akkor közben kihagyhatna a szívdobogás! Amikor megvizsgáltam az asszonyt, nem akartam hinni a szememnek, ennyi kínlódás után még csak egy kis gátrepedés sem történt. Minden rendben volt az anyánál is.

Most már megfürdöttem a kicsit, bepólyáztam, odahúztam a babaágyat az anya mellé, abba tettem, magamnak meg bevittem egy pótágyat, és én is ott feküdtem le a szülőszobában. Magunkra zártam az ajtót, és pillanatok alatt mindhárman úgy aludtunk, mintha csak nem is a háború kellős közepén lettünk volna, pokoli ágyúdörgésben!

Arra ébredtem, hogy dörömbölnek az ajtón. Gyorsan felkeltem, köpenyt vettem magamra, és bár kicsit félve, de résnyire kinyitottam az ajtót. Szovjet katonák álltak kint. Beengedtem őket a szülőszobába, s bár beszélni nem tudtam velük, de mutogattam, hogy ez egy szülőotthon, és mutattam az újszülöttet nekik. Többen is bejöttek, előkerült a tolmács is, s elmondta, hogy a községben rajtunk kívül nemigen találtak embereket, kivéve egy-két pincében. Nem hitték volna, hogy itt egyáltalán lesz valaki. Mivel a lakosság elmenekült, itt szülések egyelőre nem lesznek, ezért a szülőotthonból kórházat csinálnak. Mi természetesen maradjunk addig, amíg a férj nem jön a feleségéért.

Harmadnap már jött az ember izgatottan, hogy vajon életben találja-e még a feleségét? De nemcsak a feleségét találta életben, hanem a kisfiát is.

Az asszony még csak be sem lázasodott, így beágyaztam a kocsiban, elláttam tanácsokkal a fiatalokat, és hazaengedtem őket.

Amikor már teljesen rendeződött a helyzet, bejöttek meglátogatni. Hozták a kicsit is magukkal. Egy rendkívül élénk, aranyos kisfiú ficáncolt a pólójában. Nem akartam hinni a szemnek! Ez lenne az a gyerek, akinek több óra kellett a felélesztéséhez?

Mondogattuk is a fiatalasszonnyal, kevesen mondhatják el azt ebben az országban, hogy nyugodtan, ágyban aludták át a frontot! De mi hárman igen.

Bába az „intézetben”

A felszabadulás után mint magánszülésznő dolgoztam tovább, mivel a községben volt szülőotthon. Így természetes, hogy községi szülésznőt már nem nevezhettek ki. A szülőotthonban továbbra is ügyeletesi alapon oldották meg a bábakérdést.

Az volt a cél, hogy az asszonyokat ráneveljék az intézeti szülésre, ezért megnagyobbították a szülőotthont, több szobát rendeztek, bővítették az ágyak számát, modernebb műszereket szereztek be, kitűnő ellátást biztosítottak az anyáknak. De az asszonyok még mindig *rendkívüli ellenszenvvel viseltettek* az intézeti szüléssel szemben. Mindenki csak otthon akart szülni. Az orvosok a község vezetői mindent elkövettek, hogy rábeszéljék az asszonyokat, hogy bent szüljenek, de hiába.

Közben elterjedt a híre, hogy mint magánbába, ismét megkezdtem működésemet, s egyik szülés után a másikhöz hívtak. Míg nekem havonta 10-15 szülés levezetése jutott, addig a szülőotthonban havonta egy, esetleg két szülönő ment be szülni. Pedig én is teljes erővel próbáltam mindenkit rábeszélni az intézeti szülésre, mert ennyi szülés levezetését rendszeresen már nem bírtam, mert minden szülés után 8 napig naponta végig is kellett látogatnom az anyákat.

Egy rendkívül hideg, hózáporos napon is már a második szüléstől jöttem haza. Késő délután volt, már begyújtani sem volt erőm a kályhába, olyan fáradt voltam, így a hideg lakásban feküdtem le. De a hidegtől és a fáradtságtól nem tudtam elaludni. Egyszer csak kopogtak az ablakon. Gondoltam, nem szólok, hadd higgyék azt, hogy nem vagyok itthon és akkor majd beviszik a szülönőt a szülőotthonba. De egy férfi csak kitartóan zörgött. Nem bírtam tovább hallgatni, csak megkérdeztem ki az?

De jó, hogy itthon tetszik lenni – mondta megkönnyebbülten az ember, tessék azonnal velem jönni, a feleségemnél már megkezdődött a szülés. Sajnos már nem tudok menni – válaszoltam – ma már két szülést levezettem, olyan fáradt vagyok, attól félek valami bajt csinálok. De ott van a szülőotthon, vigyék be oda az asszonyt. „Nem lehet arra az asszonyt rábeszélni” mondta a férfi „Ő csak a bábanéihez ragaszkodik. De tessék már gyorsan készülni, mert elég rosszul van az asszony!” kért tovább.

Csak nem tudtam végleg nemet mondani, gyorsan öltözni kezdtem, hiszen mindig azon izgultam, ha lassan készülődök, közben valami baj történhet a szülönővel. Kocsival jött értem az ember, s mondta, ne féljek, nem fogok fázni, mert jó meleg suba is van. Tanyára megyünk.

Az csak természetes, hogy nem sima szülésről volt szó. Farfekvéses volt a magzat. Orvos kellett volna, az persze megint több óra, míg kocsival is oda-vissza megjárják az utat, szóval a szokásos izgalmaknak néztem megint elébe. De ezt is sikerült minden különösebb baj nélkül levezetnem.

Amikor végre újból hazaértem, már begyújtottam, mert teljesen kihűlt a lakásom, s hideg szobában végképp nem tudtam volna elaludni. Már megszoktam, hogy az órát sem nézem, én nem akkor pihentem, mikor itt volt az ideje, hanem akkor, mikor hazaértem valahonnan. Már jó meleg volt a szobában, s készültem, hogy végre jól kialszom magam, s akkor ismét kopogtak. Kinéztem, hát a községi bíró volt kint. Mondta engedjem be, szeretne velem valamit megbeszélni.

Gondoltam, ő már nem szüléshez fog hívni, hiszen idősebb bácsi volt, de el sem tudtam képzelni, mi megbeszélni valója lehet velem, hiszen már nem tartoztam hozzájuk, nem községi bába voltam.

Úgy határoztak, kezdte a bíró a beszélgetést, hogy a tisztiorvos úrral együtt felkérnek engem, hogy vállaljam el a szülőotthon vezetését, de költözzem is oda! Szolgálati lakást biztosítanak, mert azt szeretnék, hogy állandó bábája legyen a szülőotthonnak. A célunk közös, mondta, az, hogy az asszonyokat neveljük rá az intézeti szülésre. A község rengeteget költött a szülőotthonra, és a sok szülés ellenére ott áll teljesen kihasználatlanul. Ők tudják, hogy engem nagyon szeretnek az asszonyok, nagy a bizalmuk hozzám, ezért gondoltak rám. Ha elterjed a híre, hogy én vezetem a szülőotthont, akkor majd bejönnek szülni. Kicsit meglepődtem. Mondtam, hogy most nem tudok választ adni, előbb beszélek a tisztiorvos úrral is.

Persze a tisztiorvos is nagyon rábeszélte, hogy csak költözzek be, hiszen ezzel nemcsak az asszonyokkal teszek jót, hogy beszoktatom őket a szülőotthonba, ahol sterilebb, egészségesebb, emberibb körülmények között szülhetnek, orvosi felügyelet mellett, hanem magamnak is. Csak könnyebb lesz egy jól felszerelt intézetben dolgozni, ahol még telefon is van, és azon az orvos bármikor hívható, ha baj van.

Ez hatott. Orvos és telefon, s idehozzák a szülőnőket, s nem nekem kell kijárnom a messzi tanyákra. Elvállaltam!

Mielőtt beköltöztem volna a szülőotthonba, sorra látogattam a várandós asszonyokat, s mondtam nekik, ha nálam akarnak szülni, úgy készüljenek, hogy akkor a szülőotthonba kell bejönniük. Elsejétől kezdve engem már nem hívhatnak ki, ott bent fogok dolgozni.

Jöttek is az asszonyok, úgy jöttek be a szülőotthonba szülni, hogy attól féltünk, kevésnek bizonyul ez a bővített hely is. Ha a tisztiorvos úrhoz hivatalos vendégek jöttek, mindig kihozta őket, és boldogan mutogatta a község rendkívül nagy forgalmú szülőotthonát.

Ma már hihetetlennek tűnik előttem, hogyan tudtam szinte egy életen át végigcsinálni mindezt. Most nemcsak a sok átvirrasztott éjszakára gondolok, amit egy-egy szülőnő ágya mellett izgultam végig, hogy sikerül-e megmentenem őket, tudok-e időben valakit orvosért küldeni, hanem arra, hogy például soha nem jutott eszembe az úton félni.

Bizony sokszor nem jött értem senki, csak üzentek valakivel, hogy menjek ide vagy oda szüléshez! S én elindultam gyalog, nem zavart, hogy éjjel van, hogy sötét van, hogy egyedül vagyok, sőt ha úgy adódott, hogy rövidebb az út, ha a temetőn megyek keresztül, akkor mentem éjfélkor a sötétben a temetőn keresztül. *Soha nem féltem, csak siettem, nehogy elkéssek!*

Sokszor teljesen idegen, ismeretlen férfiak jöttek értem, hogy menjek velük, ők majd elkísérnek, s soha nem gondoltam arra, hogy esetleg nem is szüléshez vezetnek, le is üthetnek a sötétben, *csak siettem, nehogy későn érkezzem!*

Nem féltem az úton, nem féltem a temetőben, nem féltem a sötétben, nem féltem az emberektől, nem féltem a szabadon engedett kutyáktól, de nem is csalódtam. Soha senki nem bántott. Tisztelték és szerették az emberek a bábájukat.

Ezért zavar egy kicsit a „bába” meghatározása abban a lexikonban.

Utószó

Van-e fontosabb dolog, mint az *Élet*? S lehet-e szebb hivatás, mint egy szülő nőnek segítségére lenni azokban az órákban, amikor gyermekét a világra hozza?

Mint képesített bábaasszony, Édesanyám – Szécsi Mária e hivatást gyakorolta a legnagyobb lelkiismeretességgel és önfeláldozással közel harminc esztendőn át.

Emlékezései hitelesen vallanak nemcsak szűkebben vett munkájáról, de a harmincas-negyvenes évek alföldi tanyavilágáról, az ott élő emberek küzdelmes életéről, szűkös életkörülményeiről.

„Soha nem féltem, csak siettem, nehogy elkéssek!” – írja a szerző azokra az alkalmakra utalva, amikor hóban, fagyban, úttalan utakon, nem ritkán vaksötét éjszakákon egyedül és gyalogosan sietett a távoli tanyákra, hogy jelenlétével és tudásával segítségére legyen a világot kínok között új élettel megajándékozó asszonyoknak.

De vajon félhet-e az aki az *Élet*, a *Jövő* megújulásának ünnepi pillanatainál bábáskodik?!

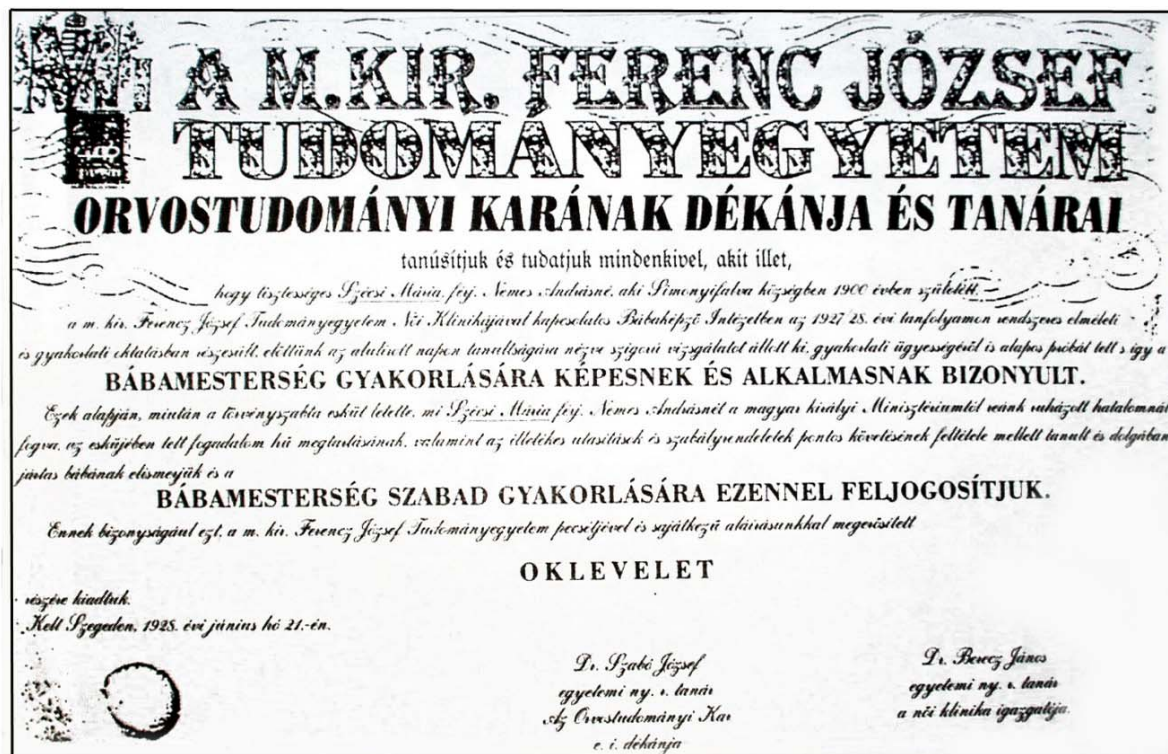
Édesanyám – már dédnagymamaként – 1984-ben, 84 éves korában, életét mindig mások szolgálatában töltve hunyt el. Ennek a könyvnek a megjelentetésével Neki kívántam emléket állítani.

Leánya – Mária

Budapest, 1998. április 10-én

Függelék

Oklevél másolat 18/1928. O.K.sz.

MI A M.KIR. FERENCZ JÓZSEF TUDOMÁNYEGYETEM ORVOSTUDOMÁNYI KARÁNAK DÉKÁNJA ÉS TANÁRAI

tanúsítjuk és tudatjuk mindenkivel, akit illet, hogy tisztességes SZÉCSI MÁRIA, férj. Nemes Andrásné, aki Simonyifalva községben 1900 évben született, a m. kir. Ferencz József Tudományegyetem Női Klinikájával kapcsolatos Bábaképző Intézetben az 1927/28. évi tanfolyamon rendszeres elméleti és gyakorlati oktatásban részesült, előttünk az alulírott napon tanultságára nézve szigorú vizsgálatot állott ki, gyakorlati ügyességéről is alapos próbát tett s így a **BÁBAMESTERSÉG GYAKORLÁSÁRA KÉPESNEK ÉS ALKALMASNAK BIZONYULT.**

Ezek alapján, miután a törvényszabta esküt letette, mi SZÉCSI MÁRIA férj. Nemes Andrásné a magyar királyi Minisztériumtól reánk ruházott hatalomnál fogva, az esküjében tett fogadalom hű megtartásának, valamint az illetékes utasítások és szabályrendeletek pontos követésének feltétele mellett tanult és dolgában jártas bábának elismerjük és a **BÁBAMESTERSÉG SZABAD GYAKORLÁSÁRA EZENNEL FELJOGOSÍTJUK.**

Ennek bizonyosságául ezt, a m. kir. Ferencz József Tudományegyetem pecsétjével és sajátkezű aláírásunkkal megerősített

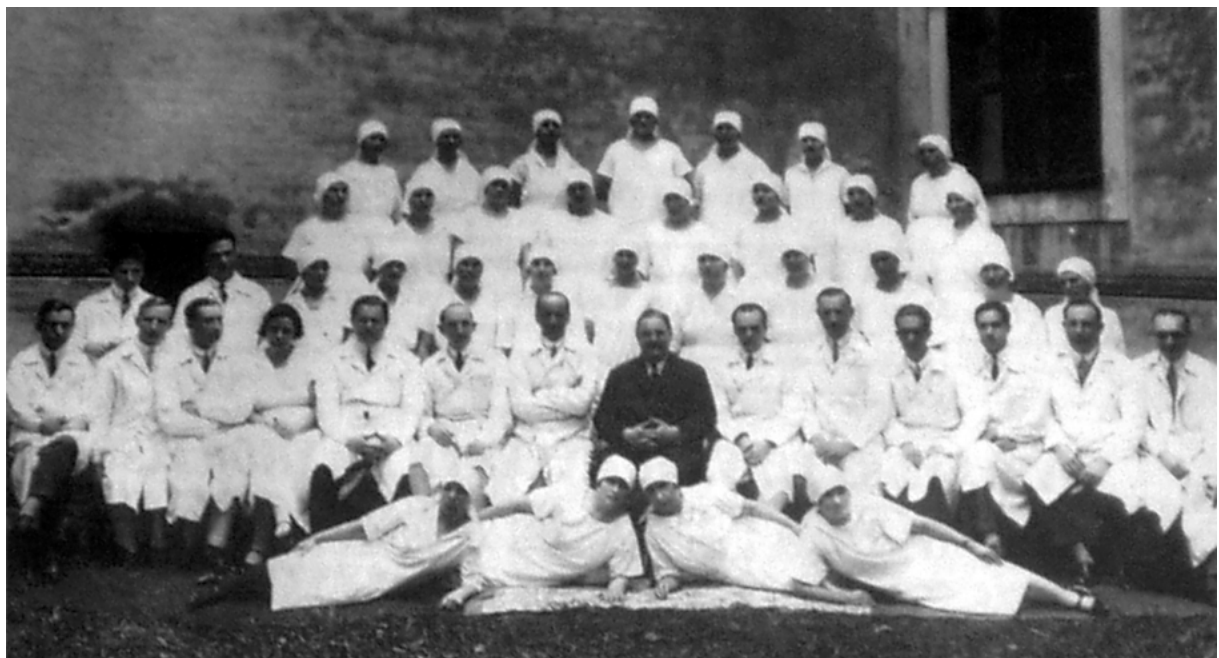
OKLEVELET

részére kiadtuk.

Kelt Szegeden, 1928. évi június hó 21.-én.

Dr. Szabó József
egyetemi ny. r. tanár
Az Orvostudományi Kar e. i. dékánja

Dr. Berecz János
egyetemi ny. r. tanár
a női klinika igazgatója.

A Szegedi Bábaképző Intézet 1927-28 évi tanfolyamának végzős növendékei

Részlet a képből

A „bábanéni”